

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

**AZ EGYEZMÉNY 5. CIKKÉRE
VONATKOZÓ KÉZIKÖNYV**

**A SZABADSÁGHOZ ÉS A BIZTONSÁGHOZ
VALÓ JOG**

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Kérjük azokat a kiadókat vagy szervezeteket, amelyek ezt a jelentést (vagy annak fordítását) nyomtatásban vagy online át kívánják venni, hogy további utasításokért a következő címre írjanak: publishing@echr.coe.int.

© Európa Tanács / Emberi Jogok Európai Bírósága, 2014

Ezt a kézikönyvet a Kutatási Osztály készítette, tartalma nem köti a Bíróságot. A kézikönyv első kiadását 2012 júniusában tették közzé. E második kiadás kéziratát 2014. júniusig tették naprakésszé; a szöveget a szerkesztő módosíthatja.

Ez a fordítás az Európa Tanáccsal és az Emberi Jogok Európai Bíróságával kötött megállapodás alapján került publikálásra és azért a fordítót terheli egyedüli felelősség

A dokumentum a következő helyről letölthető: www.echr.coe.int (Case-Law – Case-Law Analysis – Case-Law Guides).

TARTALOMJEGYZÉK

I. HATÁLY	5
1) Szabadságtól való megfosztás	5
2) Az alkalmazandó kritériumok	5
3) A büntetés-végrehajtási intézeten belül fogatosított intézkedések	6
4) A légi utasok biztonsági ellenőrzései	6
5) A letartóztatáson és fogvatartáson kívüli, szabadságtól való megfosztás.....	6
6) A szabadságtól való megfosztás tekintetében fennálló pozitív kötelezettségek.....	7
II. AZ 5. CIKK 1. BEKEZDÉSE SZERINTI FOGVATARTÁS JOGSZERŰSÉGE	7
1) Az 5. cikk célja.....	7
2) A nemzeti jog betartása	8
3) A nemzeti jog betartásának felülvizsgálata	8
4) Általános elvek.....	8
5) A jogbiztonság elve.....	9
6) Az önkényesség tilalma.....	9
7) Bírósági döntés.....	10
8) A határozatok indokolása és az önkényesség tilalmának követelménye	10
9) Néhány elfogadható eljárási hiba.....	11
10) A szabadlábra helyezésről szóló döntés végrehajtásában bekövetkező késedelem.....	11
III.A SZABADSÁGTÓL VALÓ, AZ 5. CIKK 1. BEKEZDÉSE ALAPJÁN ENGEDÉLYEZETT MEGFOSZTÁS	12
A. Az ítéletet követő fogvatartás	12
1) Elítélés.....	12
2) Illetékes bíróság.....	12
3) A fogvatartásnak az elítélést „követően” kell bekövetkeznie.....	13
4) A fellebbviteli eljárások hatása	13
B. Őrizetbe vétel bírósági rendelkezés betartásának vagy törvényes kötelezettség teljesítésének elmulasztása miatt	14
1) A bíróság rendelkezése betartásának elmulasztása.....	14
2) A törvény által megállapított kötelezettség teljesítése	15
C. Előzetes fogvatartás	15
1) A letartóztatás vagy őrizetbe vétel célja	16
2) Az „alapos gyanú” jelentése	16
3) A „bűncselekmény” kifejezés.....	17
D. Kiskorú szabadságának elvonása	17
1) Általánosságban	17
2) Nevelési felügyelet.....	18
3) Illetékes hatóság	18
E. Orvosi vagy szociális okokból történő szabadságelvonás	18
1) Általánosságban	19
2) A fertőző betegségek terjedésének megakadályozása	19
3) Elmebetegség szabadságának elvonása	19
4) Alkoholisták és kábítószer-élvezők szabadságának elvonása	20
5) Csavargók.....	21
F. Külföldi személy őrizetbe vétele	21
1) Őrizetbe vétel az országba való jogtalan belépés megakadályozása céljából.....	21
2) Őrizetbe vétel kiutasítás vagy kiadatás céljából.....	22
IV.A SZABADSÁGUKTÓL MEGFOSZTOTT SZEMÉLYEK SZÁMÁRA BIZTOSÍTOTT GARANCIÁK	23
A. A letartóztatás okaira vonatkozó tájékoztatás (5. cikk, 2. bekezdés)	23
1) Alkalmazhatóság.....	23
2) Cél.....	23
3) Azok a személyek, akikkel az okokat közölni kell.....	24
4) Az okokról „haladéktalanul” tájékoztatást kell adni.....	24
5) Az okok közlésének módja.....	24

6) A megkövetelt okok terjedelme	24
7) Az általa értett nyelven	25
B. A haladéktalanul történő, bíró elé állításhoz való jog (5. cikk, 3. bekezdés).....	25
1) A rendelkezés célja	25
2) Haladéktalan és automatikus bírósági felülvizsgálat	26
3) A megfelelő igazságügyi tisztségviselő jellege.....	27
4) Függetlenség	27
5) Eljárási jogi követelmény	27
6) Anyagi jogi követelmény.....	28
a) Az szabadságelvonás érdemi szempontból történő felülvizsgálata	28
b) Szabadlára helyezési jogkör.....	28
C. Tárgyalás ésszerű határidőn belüli megtartásához, illetve a tárgyalásig a szabadlára helyezéshez való jog (5. cikk, 3. bekezdés).....	29
1) A figyelembe veendő időszak	29
2) Általános elvek.....	29
3) A folyamatos előzetes letartóztatás jogalapjai	30
a) A szökés veszélye	30
b) Az eljárás akadályozása	31
c) Újabb bűncselekmények elkövetése.....	31
d) A közrend fenntartása	31
4) Különös körülményekintés	32
5) Alternatív intézkedések	32
6) Óvadék.....	32
7) Az őrizet időtartamának igazolása	33
8) Kiskorúak előzetes fogvatartása.....	33
D. Az előzetes letartóztatás jogszerűségének rövid határidőn belül történő, bíróság általi felülvizsgálatához való jog (5. cikk, 4. bekezdés).....	33
1) A rendelkezés célja	33
2) A kérelmezett felülvizsgálat jellege.....	33
3) Eljárási garanciák.....	35
4) A „rövid határidőn belüli döntésre” vonatkozó követelmény.....	36
a) A figyelembe veendő időszak	36
b) A rövid határidőn belüli döntés értékelése során figyelembe veendő, releváns tényezők.....	37
E. A jogellenes fogvatartás miatti kártalanításhoz való jog (5. cikk, 5. bekezdés).....	38
1) Alkalmazhatóság.....	38
2) Bírósági jogorvoslat	38
3) A kártalanítás rendelkezésre állása.....	38
4) A kártalanítás jellege.....	39
5) Kár fennállása	39
6) A kártalanítás mértéke.....	39
A HIVATKOZOTT ÜGYEK LISTÁJA	40

I. HATÁLY

5. cikk, 1. bekezdés

„1. Mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra. Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján: [...]”

1) Szabadságtól való megfosztás

1. A „szabadsághoz való jog” kimondásával az 5. cikk a személy fizikai szabadságára gondol; célja annak biztosítása, hogy ettől a szabadságtól senkit ne lehessen önkényesen megfosztani. Nem a mozgás szabadságának pusztá korlátozásaira vonatkozik, amelyekre a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikke az irányadó (*Creangă kontra Románia* [GC]^{*}, 92. pont; *Engel és társai kontra Hollandia*, 58. pont).

2. A mozgásnak az 5. cikk 1. bekezdése szerinti, szabadságtól való megfosztás hatálya alá tartozáshoz elegendően súlyos korlátozásai és a szabadságnak a kizárólag a 4. kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikkének hatálya alá tartozó korlátozásai mértékükben vagy intenzitásukban, nem pedig jellegükben vagy tartalmukban térnek el (*Guzzardi kontra Olaszország*, 93. pont; *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország*, 314. pont; *Stanev kontra Bulgária* [GC], 115. pont).

3. A szabadságtól való megfosztás nem korlátozódik a letartóztatás vagy elítélés utáni fogvatartás klasszikus esetére, hanem számos más formát ölthet (*Guzzardi kontra Olaszország*, 95. pont).

2) Az alkalmazandó kritériumok

4. A Bíróságot – álláspontja szerint – nem köti a belföldi hatóságok arra vonatkozó jogértelmezése, hogy sor került-e szabadságtól való megfosztásra vagy sem, és a helyzetet autonóm módon értékeli (*H.L. kontra Egyesült Királyság*, 90. pont; *H.M. kontra Svájc*, 30. és 48. pont; *Creangă kontra Románia* [GC], 92. pont).

5. Annak meghatározásakor, hogy valakit az 5. cikk értelmében „megfosztottak-e szabadságától”, e személy konkrét helyzetéből kell kiindulni, továbbá számos kritériumot kell figyelembe venni, így a szóban forgó intézkedés típusát, időtartamát, hatásait és végrehajtásának módját (*Guzzardi kontra Olaszország*, 92. pont; *Medvedyev és társai kontra Franciaország* [GC], 73. pont; *Creangă kontra Románia* [GC], 91. pont).

6. A szóban forgó intézkedés „típusának” és „végrehajtása módjának” figyelembevételére irányuló követelmény lehetővé teszi a Bíróság számára, hogy tekintettel legyen a konkrét kontextusra és körülményekre olyan jogkorlátozások esetén, amelyek kívül esnek a zárkában való fogvatartás paradigmáján. Lényeges tényezőt képez ugyanis az a kontextus, amelyben az intézkedésre sor kerül, mivel a modern államban gyakran merülnek fel olyan helyzetek, amelyekben a társadalomnak a közjó érdekében a mozgásszabadság vagy a szabadság korlátozásait kellhet elviselnie (*Nada kontra Svájc* [GC], 226. pont; *Austin és társai kontra Egyesült Királyság* [GC], 59. pont).

7. A szabadságtól való megfosztásnak az 5. cikk 1. bekezdése értelmében vett fogalma tartalmaz egy *objektív elemet* – valamely személynek egy meghatározott behatárolt térre, nem

* Az iránymutatás elektronikus változatában a hivatkozott ügyekre mutató hiperlinkek a Bíróság által hozott valamely ítéletnek vagy határozatnak, valamint az Emberi Jogok Európai Bizottsága határozatainak vagy jelentéseinek angolul vagy franciául (a Bíróság két hivatalos nyelvén) meglévő eredeti szövegére vonatkoznak. Eltérő jelzés hiányában minden hivatkozás a Bíróság valamely Kamarája által az ügy érdemében hozott valamely ítéletre vonatkozik. A „(dec.)” rövidítés azt jelzi, hogy az idézet a Bíróság egyik határozatából származik, a „[GC]” pedig azt, hogy az ügyet a Nagykamara tárgyalta.

elhanyagolható időtartamra történő korlátozását; valamint egy *szubjektív elemet*, mégpedig azt, hogy az adott személy nem járult hozzá érvényesen a szóban forgó korlátozáshoz (*Storck kontra Németország*, 74. pont; *Stanev kontra Bulgária* [GC], 117. pont).

8. A figyelembe veendő releváns, objektív tényezők közé tartozik a korlátozással érintett terület elhagyásának lehetősége, a személy mozgása feletti felügyelet és ellenőrzés foka, az elszigeteltség mértéke, valamint a társadalmi kapcsolatok rendelkezésre állása (lásd például: *Guzzardi kontra Olaszország*, 95. pont; *H.M. kontra Svájc*, 45. pont; *H.L. kontra Egyesült Királyság*, 91. pont; valamint *Storck kontra Németország*, 73. pont).

9. Amennyiben a tényállás az 5. cikk 1. bekezdése szerinti, szabadságtól való megfosztásra utal, a fogvatartás viszonylag rövid időtartama nem érinti ezt a következtetést (*Rantsev kontra Ciprus és Oroszország*, 317. pont; *Iskandarov kontra Oroszország*, 140. pont).

10. A rendőrség feltartóztatáshoz és átvizsgáláshoz való jogköreinek gyakorlása során alkalmazott kényszerítés a szabadságtól való megfosztásra utal – az intézkedés rövid időtartama ellenére (*Krupko és társai kontra Oroszország*, 36. pont; *Foka kontra Törökország*, 78. pont; *Gillan és Quinton kontra Egyesült Királyság*, 57. pont; *Shimovolos kontra Oroszország*, § 50. pont; valamint *Brega és társai kontra Moldova*, 43. pont).

11. A szabadságtól való megfosztás fennállásának megállapítása tekintetében nem döntő jelentőségű, hogy a személyt nem bilincselték meg, nem helyezték zárkába vagy nem korlátozták fizikailag másként (*M.A. kontra Ciprus*, § 193).

12. A demokratikus társadalmakban a szabadsághoz való jog túl nagy jelentőséggel bír egy személy számára ahhoz, hogy elveszítse az Egyezmény szerinti védelemből eredő előnyt abból az egyetlen okból kifolyólag, hogy őrizetbe vétele céljából esetleg feladata magát, kiváltképpen akkor, ha a személy cselekvőképessége nem terjed ki arra, hogy hozzájáruljon a kérdéses intézkedéshez, vagy kifogásolja azt (*H.L. kontra Egyesült Királyság*, 90. pont; *Stanev kontra Bulgária* [GC], 119. pont).

13. Az, hogy valamely személy nem cselekvőképes, nem jelenti szükségszerűen azt, hogy képtelen megérteni a helyzetet és képtelen beleegyezni abba (uo., 130. pont; *Shtukurov kontra Oroszország*, 107–109. pont; *D.D. kontra Litvánia*, 150. pont).

3) A büntetés-végrehajtási intézetben belülről foganatosított intézkedések

14. A valamely büntetés-végrehajtási intézetben kiszabott, az fogvatartásra hatásokat gyakorló fegyelmi intézkedések nem tekinthetők szabadságtól való megfosztásnak. Ezeket az intézkedéseket – rendes körülmények között – a jogszerű fogvatartás feltételei módosításainak kell tekinteni, és azok nem tartoznak az Egyezmény 5. cikke 1. bekezdésének hatálya alá (*Bollan kontra Egyesült Királyság* (dec.)).

4) A légi utasok biztonsági ellenőrzései

15. Amennyiben az utast a határőrök valamely repülőtéren lefolytatott határellenőrzés keretében az utas helyzetének tisztázása céljából tartóztatják fel és amennyiben ez a szabadságkorlátozás nem haladja meg a releváns alakiságok betartásához szigorúan szükséges időt, nem merül fel az Egyezmény 5. cikke szerinti kérdés (*Gahramanov kontra Azerbajdzsán* (dec.), 41. pont).

5) A letartóztatáson és fogvatartáson kívüli, szabadságtól való megfosztás

16. Az 5. cikk alkalmazhatóságának kérdése számos különféle körülmény között felmerült, többek között az alábbiakban:

- magánszemélyek pszichiátriai intézetben vagy szociális gondozást nyújtó intézetben való elhelyezése (lásd többek között: *De Wilde, Ooms és Versyp kontra Belgium*; *Nielsen kontra Dánia*; *H.M. kontra Svájc*; *H.L. kontra Egyesült Királyság*; *Storck kontra Németország*; *A. és társai kontra Bulgária*; *Stanev kontra Bulgária* [GC]);
- repülőtéren tranzitterületeken történő elzárás (*Amuur kontra Franciaország*; *Shamsa kontra Lengyelország*; *Mogoş és társai kontra Románia* (dec.); *Mahdid és Haddar kontra Ausztria* (dec.); valamint *Riad és Idiab kontra Belgium*);
- meghallgatás rendőrkapitányságon (*I.I. kontra Bulgária*; *Osypenko kontra Ukrajna*; *Salayev kontra Azerbajdzsán*; *Farhad Aliyev kontra Azerbajdzsán*; valamint *Creangă kontra Románia* [GC]);
- rendőrség általi feltartóztatás és átvizsgálás (*Foka kontra Törökország*; *Gillan és Quinton kontra Egyesült Királyság*; valamint *Shimovolos kontra Oroszország*);
- a rendőrség által közrendi okokból végrehajtott/foganatosított tömegkezelési intézkedések (*Austin és társai kontra Egyesült Királyság* [GC]);
- házi őrizet (*Mancini kontra Olaszország*; *Lavents kontra Lettország*; *Nikolova kontra Bulgária* (2. sz.); valamint *Dacosta Silva kontra Spanyolország*).

6) A szabadságtól való megfosztás tekintetében fennálló pozitív kötelezettségek

17. Az 5. cikk 1. bekezdésének első mondata nemcsak arra vonatkozóan állapít meg pozitív kötelezettséget az államra nézve, hogy tartózkodjon a szóban forgó jogok tevőleges megsértésétől, hanem arra is, hogy megfelelő lépéseket tegyen annak érdekében, hogy az e jogokba való jogellenes beavatkozással szemben védelmet biztosítson a joghatósága alá tartozó minden személy számára (*El-Masri kontra Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság* [GC], 239. pont).

18. Az állam ennél fogva köteles a sérülékeny személyek tényleges védelmét biztosító intézkedések, köztük a szabadságtól való olyan megfosztás megelőzésére irányuló ésszerű lépések megtételére, amelyről a hatóságoknak tudomásuk volt, vagy amelyről tudniuk kellett volna (*Storck kontra Németország*, 102. pont).

19. Az állam felelőssége akkor áll be, ha belenyugszik valamely személy szabadságának magánszemélyek általi elvonásába vagy elmulaszt véget vetni a helyzetnek (*Riera Blume és társai kontra Spanyolország*; *Rantsev kontra Ciprus és Oroszország*, 319–321. pont; *Medova kontra Oroszország*, 123–125. pont).

II. AZ 5. CIKK 1. BEKEZDÉSE SZERINTI FOGVATARTÁS[†] JOGSZERŰSÉGE

1) Az 5. cikk célja

20. Az 5. cikk fő célja a szabadságtól való önkényes vagy indokolatlan megfosztás megelőzése (*McKay kontra Egyesült Királyság* [GC], 30. pont). A szabadsághoz és a biztonsághoz való jog kiemelkedő jelentőséggel bír az Egyezmény értelmében vett

[†] Bár az Egyezmény hivatalos fordítása „őrizetben tartást” említ, a szövegben a fogvatartás kifejezést használjuk, mivel az őrizetnek a magyar jogi nyelvben speciális jelentése van, míg a fogvatartás általános, mindenféle szabadságelvonást magában foglaló kifejezés.

„demokratikus társadalomban” (*Medvedyev és társai kontra Franciaország* [GC], 76. pont; *Ladent kontra Lengyelország*, 45. pont, 2008. március 18.).

21. A Bíróság ennél fogva úgy véli, hogy valamely magánszemély nem hivatalos, dokumentálatlan fogvatartása az Egyezmény 5. cikkében szereplő alapvető fontosságú garanciák teljes megtagadása, és e rendelkezés legsúlyosabb megsértését képezi (*El-Masri kontra Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság* [GC], 233. pont). Többek között magával az Egyezmény 5. cikkének céljával kell összeegyeztethetetlennek tekinteni azt, ha hiányzik a nyilvántartás az olyan kérdésekkel kapcsolatban, mint a fogvatartás időpontja, ideje és helye, a fogva tartott személy neve, a fogvatartás indokai, valamint az azt foganatosító személy neve (*Kurt kontra Törökország*, 125. pont). Ez továbbá a jogszerűség Egyezmény szerinti követelményével is összeegyeztethetetlen (*Anguelova kontra Bulgária*, 154. pont).

2) A nemzeti jog betartása

22. Ahhoz, hogy a fogvatartás megfeleljen a jogszerűség követelményének, annak „a törvényben meghatározott eljárás útján” kell történnie. Ez azt jelenti, hogy a fogvatartásnak meg kell felelnie a nemzeti jog (*Del Río Prada kontra Spanyolország* [GC], 125. pont), illetve – adott esetben – a nemzetközi jog (lásd többek között: *Medvedyev és társai kontra Franciaország* [GC], 79. pont; *Toniolo kontra San Marino és Olaszország*, 46. pont) anyagi és eljárási jogi szabályainak.

23. A Bíróság például megállapította az 5. cikk megsértését, amikor a hatóságok elmulasztották a törvényben előírt határidőn belül benyújtani a fogvatartást elrendelő döntés meghosszabbítására irányuló kérelmet (*G.K. kontra Lengyelország*, 76. pont). Ezzel szemben nem tette érvénytelenné a letartóztatás és az azt követő fogvatartás nemzeti jogi jogalapját a bizonyos bűncselekménytípusok nyomozásának módjára vonatkozó körlevél állítólagos megsértése (*Talat Tepe kontra Törökország*, 62. pont).

3) A nemzeti jog betartásának felülvizsgálata

24. Noha főszabály szerint elsősorban a nemzeti hatóságok – jelesül a bíróságok – feladata a nemzeti jog értelmezése és alkalmazása, eltérő a helyzet az olyan ügyekben, amikor e jog betartásának elmulasztása az Egyezmény megsértését vonja maga után. Az Egyezmény 5. cikkének 1. bekezdését érintő esetekben a Bíróságnak hatáskörrel kell rendelkeznie annak felülvizsgálatára, hogy a nemzeti jogot tiszteletben tartották-e (lásd többek között: *Creangă kontra Románia* [GC], 101. pont; *Baranowski kontra Lengyelország*, 50. pont; *Benham kontra Egyesült Királyság*, 41. pont). Ennek során a Bíróságnak figyelembe kell vennie a tényállás időpontjában hatályos jogi helyzetet (*Wloch kontra Lengyelország*, 114. pont).

4) Általános elvek

25. A jogszerűség kritériuma nem teljesül pusztán a releváns hazai jognak való megfeleléssel; magának a hazai jognak is összhangban kell állnia az Egyezménnyel, beleértve az abba kifejezetten vagy hallgatólagosan belefoglalt általános elveket is (*Plesó kontra Magyarország*, 59. pont).

Az 5. cikk 1. bekezdésre vonatkozó ítélkezési gyakorlatban hivatkozott, az Egyezménybe beleértett általános elvek a következők: a jogállamiság elve és – ezen utóbbihoz kapcsolódva – a jogbiztonság elve, az arányosság elve, valamint az önkényességgel szembeni védelem elve, amely ráadásul éppen az 5. cikk célja (*Simons kontra Belgium* (dec.), 32. pont).

5) A jogbiztonság elve

26. Ami a szabadságtól való megfosztást illeti, különösen fontos, hogy a jogbiztonság általános elve teljesüljön. Ennélfogva elengedhetetlen, hogy a szabadságtól való hazai jog szerinti megfosztás feltételeit egyértelműen meghatározzák, valamint hogy maga a jogalkalmazás is kiszámítható legyen – csak így felelhet meg az Egyezményben meghatározott „törvényességi” (jogszerűségi) normának, amely azt követeli meg, hogy valamennyi jogszabály kellően pontos legyen ahhoz, hogy a személy – szükség esetén megfelelő tanácsadás mellett – a körülményekhez mérten ésszerű mértékben előre láthassa egy adott cselekmény esetleges következményeit (lásd a frissebb ítéletek közül: *Del Río Prada kontra Spanyolország* [GC], 125. pont; *Creangă kontra Románia*, 120. pont; valamint *Medvedyev és társai kontra Franciaország* [GC], 80. pont).

27. Egy vádlottnak a nemzeti jogszabályokban vagy ítélkezési gyakorlatban konkrét jogalappal nem rendelkező őrizetben tartása például sérti az 5. cikk 1. bekezdését (*Baranowski kontra Lengyelország*, 50–58. pont). Ugyanígy, a tárgyalást megelőző fogvatartás automatikus meghosszabbításának pontosan meghatározott jogalap nélkül alkalmazott gyakorlata is ellentétes az 5. cikk 1. bekezdésével (*Svipsta kontra Lettország*, 86. pont). Ezzel szemben valamely személynek az ügyészség további nyomozati cselekményeket előíró végzése alapján elrendelt, de formális fogvatartási döntés kibocsátása nélküli folytatólagos fogvatartása nem eredményezte e cikk megsértését (*Laumont kontra Franciaország*, 50. pont).

28. A hazai hatóságok által következetlenül és egymást kölcsönösen kizáró módon értelmezett rendelkezések sem felelnek meg az Egyezmény által megkövetelt, a „jog minőségére” vonatkozó standardnak (*Nasrullojev kontra Oroszország*, 77. pont; *Ječius kontra Litvánia*, 53–59. pont). Amennyiben azonban egy adott kérdésben nincs ítélkezési gyakorlat, úgy a Bíróság nem köteles a nemzeti jogot maga értelmezni. Ennélfogva előfordulhat, hogy vonakodik megállapítani azt, hogy a nemzeti bíróságok intézkedése nem volt összhangban a törvényben meghatározott eljárással (*Włoch kontra Lengyelország*, 114–116. pont; *Winterwerp kontra Hollandia*, 48–50. pont).

29. Noha a diplomáciai jegyzékváltás a nemzetközi jogforrások közé tartozik, a legénység ilyen jegyzékváltáson alapuló fogvatartása nem jogszerű az Egyezmény 5. cikkének 1. bekezdése értelmében, amennyiben az nem kellően pontos és kiszámítható. Közelebről: a legénység tagjainak esetleges letartóztatására és fogvatartására vonatkozó konkrét utalás hiánya ellentétes az Egyezmény 5. cikkének 1. bekezdése szerinti jogbiztonság és kiszámíthatóság követelményével (*Medvedyev és társai kontra Franciaország* [GC], 96–100. pont).

6) Az önkényesség tilalma

30. Ezen túlmenően a szabadságtól való megfosztásnak mindenkor a magánszemély önkényességtől való megóvása céljának tiszteletben tartásával kell történnie (lásd többek között: *Witold Litwa kontra Lengyelország*, 78. pont).

31. Az „önkényesség” 5. cikk 1. bekezdésben szereplő fogalma túlmegegy a hazai jog betartásának hiányán, ily módon elképzelhető, hogy a szabadságtól való megfosztás jogszerűnek minősül a nemzeti jog értelmében, de attól még önkényes, ekként pedig ellentétes az Egyezménnyel (*Creangă kontra Románia*, 84. pont; *A. és társai kontra Egyesült Királyság* [GC], 164. pont).

32. Az önkényesség fogalma – a fogvatartás szóban forgó típusától függően – bizonyos fókig eltérő lehet. A Bíróság jelezte, hogy önkényességről lehet szó a hatóságok részéről tanúsított rosszhiszemőség vagy megtévesztés esetén; amennyiben a fogvatartás elrendelése és foganatosítása nem felelt meg ténylegesen az 5. cikk 1. bekezdésének releváns

albekezdésében megengedett korlátozások céljának; amennyiben a szabadságtól való megfosztás tekintetében hivatkozott megengedett jogalap, valamint a fogvatartás helye és körülményei között nincs kapcsolat; továbbá amennyiben a fogvatartás jogalapja és a szóban forgó fogvatartás nem áll arányban egymással (a kulcsfontosságú elvek részletes áttekintéséért lásd: *James, Wells és Lee kontra Egyesült Királyság*, 191–195. pont; valamint *Saadi kontra Egyesült Királyság* [GC], 68–74. pont).

33. Az, hogy a hazai bíróságok milyen gyorsan pótolnak egy lejárt vagy tévesnek minősített fogvatartási döntést, további lényeges tényező annak értékelésében, hogy valamely személy fogvatartását önkényesnek kell-e tekinteni (*Mooren kontra Németország* [GC], 80. pont). Ily módon a Bíróság a c) ponttal összefüggésben úgy véli, hogy az eredeti fogvatartási döntés lejáratára és – az ügynek a fellebbviteli bíróságtól az alsóbb fokú bírósághoz történő visszautalását követően – új, indokolással ellátott fogvatartási döntés kibocsátása közötti, egy hónapot meg nem haladó időszak nem tette a kérelmező őrizetben tartását önkényessé (*Minjat kontra Svájc*, 46. és 48. pont). Ezzel szemben a Bíróság álláspontja szerint a valamely fellebbviteli bíróságtól egy alacsonyabb fokú bírósághoz történő visszautalást követően eltelt, egy évet meghaladó időszak – amelynek során a kérelmező bizonytalan volt előzetes fogvatartásának jogalapjában –, azzal a körülménnyel együtt, hogy az alacsonyabb fokú bíróság vonatkozásában nem volt konkrét határidő a fogvatartás felülvizsgálatára, már önkényessé tette a kérelmező szabadságának elvonását (*Khudoyorov kontra Oroszország*, 136–137. pont).

7) Bírósági döntés

34. A fogvatartás időtartama – főszabály szerint – akkor „törvényes”, ha bírósági döntésen alapul. A később valamely felsőbb fokú bíróság által jogszerűtlennek minősített döntésen alapuló fogvatartás még mindig lehet érvényes a hazai jog alapján (*Bozano kontra Franciaország*, 55. pont). Elképzelhető, hogy a fogvatartás továbbra is megfelel „a törvényben meghatározott eljárásnak”, annak ellenére, hogy a hazai bíróságok elismerték, hogy a fogvatartási eljárás során több hibát követtek el, ugyanakkor a fogvatartást törvényesnek ítélték (*Erkalo kontra Hollandia*, 55–56. pont). Ily módon a fogvatartási döntés hibái miatt a fogvatartási időszak nem válik szükségszerűen – az 5. cikk 1. bekezdése értelmében – jogszerűtlenné (*Yefimenko kontra Oroszország*, 102–108. pont; *Ječius kontra Litvánia*, 68. pont; *Benham kontra Egyesült Királyság*, 42–47. pont).

35. A Bíróság különbséget tesz a hazai bíróságoknak a hatáskörükbe tartozó cselekményei és a hatáskörükön kívül eső cselekményei között (uo., 43. és azt követő pontok). A fogvatartási döntéseket *ex facie* érvénytelennek tekintette azokban az esetekben, amikor az érdekelt fél nem kapott megfelelő értesítést a meghallgatásról (*Khudoyorov kontra Oroszország*, 129. pont), a hazai bíróságok nem folytatták le a nemzeti jogszabályokban előírt vizsgálatokat (*Lloyd és társai kontra Egyesült Királyság*, 108. és 116. pont), illetve amikor az alsóbb fokú bíróságok nem mérlegelték megfelelően a szabadságelvonás alternatíváit (uo., 113. pont). Másfelől, amikor nem volt arra utaló bizonyíték, hogy a nemzeti bíróságok magatartása „súlyos vagy nyilvánvaló szabálytalanságot” eredményezett, a Bíróság megállapította, hogy a fogvatartás jogszerű volt (uo., 114. pont).

8) A határozatok indokolása és az önkényesség tilalmának követelménye

36. A fogvatartási döntések indokolásának hiánya képezi az egyik olyan tényezőt, amelyet a Bíróság a fogvatartás 5. cikk 1. bekezdése szerinti jogszerűségének értékelése során figyelembe vesz. Ily módon elképzelhető, hogy összeegyeztethetetlen az önkényességgel szembeni védelemnek az 5. cikk 1. bekezdésben kimondott elvével, ha a bírói szervek a

fogvatartást hosszabb időszakra elrendelő határozataikban *semmilyen* indokot nem tüntetnek fel (*Stăniș vs. România*, 66–67. pont). Ehhez hasonlóan: a rendkívül szűkszavú és a fogvatartást lehetővé tevő jogi rendelkezésre semmilyen módon nem hivatkozó határozat nem biztosít elegendő védelmet az önkényességgel szemben (*Khudoyorov vs. Magyarország*, 157. pont).

37. A Bíróság azonban – a fogvatartási döntés indokolásának hiányában is – a hazai jogszabályoknak megfelelőnek tekintheti a kérelmező fogvatartását akkor, ha a nemzeti bíróságok meggyőződtek arról, hogy a kérelmező előzetes fogvatartásának volt alapja (*Minjati vs. Svájc*, 43. pont). Ezen túlmenően, amennyiben a hazai bíróságok az indokolás hiánya miatt helyezték hatályon kívül a fogvatartási végzést, de úgy vélték, hogy a kérelmező fogvatartásának van alapja, a fogvatartott személy szabadlábra helyezésének megtagadása és az ügynek – a fogvatartás jogszerűségének meghatározása céljából – alacsonyabb fokú bíróságokhoz történő visszautalása nem eredményezte az 5. cikk 1. bekezdésének megsértését (uo., 47. pont).

38. A fogvatartási döntésnek konkrét jogalapokra kell épülnie és meghatározott határidőt kell megállapítania (*Meloni vs. Svájc*, 53. pont). Ezenfelül, a hatóságoknak a fogvatartásnál kevésbé korlátozó jellegű intézkedéseket is mérlegelniük kell (*Ambruszkiewicz vs. Lengyelország*, 32. pont).

9) Néhány elfogadható eljárási hiba

39. A következő eljárási hibák tekintetében állapították meg, hogy azok nem teszik jogszerűtlenné a kérelmező fogvatartását:

- A fogvatartási döntés terhelt számára történő hivatalos kézbesítésének elmulasztása nem minősült „súlyos vagy nyilvánvaló szabálytalanságnak” abban az ítélkezési gyakorlat szempontjából kivételesnek tekinthető esetben, amikor a hatóságok ténylegesen abban a hiszemben voltak, hogy a végzést kézbesítették a kérelmező számára (*Marturana vs. Olaszország*, 79. pont; de lásd: *Voskuil vs. Hollandia*, amelyben a Bíróság megállapította a jogsértést, amikor a fogvatartási döntést nem a törvényben előírt határidőn belül kézbesítették: ez három nap volt, huszonnégy óra helyett);
- A letartóztatási parancsban vagy a fogvatartási döntésben szereplő pusztán elírás, amelyet később a bírói szervorvosolt (*Nikolov vs. Bulgária*, 63. pont; *Douiyeb vs. Hollandia* [GC], 52. pont);
- A bíróságok által megállapításaik alátámasztására felhozott tényekre tekintettel a kérelmező fogvatartása hivatalos jogalapjának megváltoztatása (*Gaidjurgis vs. Litvánia* (dec.)). Az ilyen változtatás megfelelő indokolásának hiánya azonban az 5. cikk 1. bekezdése megsértésének Bíróság általi megállapítását eredményezheti (*Calmanovici vs. Románia*, 65. pont).

10) A szabadlábra helyezésről szóló döntés végrehajtásában bekövetkező késedelem

40. Elképzelhető, hogy a jogállamiság alapján működő valamely államban egy személyt a szabadlábra helyezésére vonatkozó bírósági döntés ellenére továbbra is megfosztanak szabadságától (*Assanidze vs. Grúzia* [GC], 173. pont). A Bíróság azonban elismeri, hogy a fogvatartott személy szabadlábra helyezésére vonatkozó határozat végrehajtásában bekövetkező némi késedelem érthető és gyakran elkerülhetetlen. A nemzeti hatóságoknak azonban törekedniük kell arra, hogy ezt a minimálisra szorítsák (*Giulia Manzoni vs. Olaszország*, 25. pont). A kérelmező szabadlábra helyezésére vonatkozó határozat „haladéktalan” végrehajtásában bekövetkező tizenegy órás késedelmet a Bíróság

összeegyeztethetetlennek találta az Egyezmény 5. cikkének 1. bekezdésével (uo.; *Quinn kontra Franciaország*, 39–43. pont).

III. A SZABADSÁGTÓL VALÓ, AZ 5. CIKK 1. BEKEZDÉSE ALAPJÁN ENGEDÉLYEZETT MEGFOSZTÁS

A. Az ítéletet követő fogvatartás

5. cikk, 1. bekezdés, a) pont

„1. [...] Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján:

a) törvényes őrizetben tartás az illetékes bíróság által történt elítélést követően;”

1) Elítélés

41. Az 5. cikk 1. bekezdésének a) pontja a szabadságtól való megfosztást eredményező, bíróság által kimondott valamennyi „elítélésre” vonatkozik, és nem tesz különbséget azon bűncselekmények jogi jellege alapján, amelyek tekintetében a személyt bűnösnek találták, függetlenül attól, hogy azt a szóban forgó állam belső joga büntettnek vagy vétségnek minősíti-e (*Engel és társai kontra Hollandia*, 68. pont; *Galstyan kontra Örményország*, 46. pont).

42. A kifejezés mind a bűnösség megállapítását, mind pedig a büntetés vagy a szabadságtól való megfosztással járó egyéb intézkedés kiszabását jelenti (*Del Río Prada kontra Spanyolország* [GC], 125. pont; *James, Wells és Lee kontra Egyesült Királyság*, 189. pont; *M. kontra Németország*, 87. pont; *Van Droogenbroeck kontra Belgium*, 35. pont; *B. kontra Ausztria*, 38. pont).

43. A rendelkezés nem akadályozza meg a Szerződő Államokat abban, hogy a területükön kívül található, hatáskörrel rendelkező bíróságok által kiszabott fogvatartási döntéseket végrehajtsák (*X. kontra Németország*, a Bizottság 1963. december 14-i határozata). Jóllehet a Szerződő Államok nem kötelesek ellenőrizni, hogy az ítéletet eredményező eljárás összeegyeztethető volt-e a 6. cikk valamennyi követelményével (*Drozd és Janousek kontra Franciaország és Spanyolország*, 110. pont), az ítélet nem lehet az igazságszolgáltatás kirívó megtagadásának eredménye (*Ilaşcu és társai kontra Moldova és Oroszország* [GC], 461. pont; *Stoichkov kontra Bulgária*, 51. pont). Ha az ítélet „a 6. cikk rendelkezéseivel vagy az azokban foglalt elvekkkel nyilvánvalóan ellentétes” eljárás eredménye, az abból következő, szabadságtól való megfosztás nem lesz igazolt az 5. cikk 1. bekezdésének a) pontja alapján (*Willcox és Hurford kontra Egyesült Királyság* (dec.), 95. pont).

2) Illetékes bíróság

44. A „bíróság” kifejezés nemcsak a bíróságnak tekinthető testületek közös alapvető jellemzőivel összefüggésben testesít meg követelményeket – amelyek közül a végrehajtó hatalmi ágtól és az ügyben részt vevő felektől való függetlenség a legfontosabb –, hanem a bírósági eljárás garanciáival kapcsolatban is (*Weeks kontra Egyesült Királyság*, 61. pont; *De Wilde, Ooms és Versyp kontra Belgium*, 78. pont). Az eljárási formáknak azonban nem kell szükségszerűen azonosaknak lenniük minden egyes olyan ügyben, amikor bírósági

beavatkozásra van szükség. Annak meghatározása érdekében, hogy valamely eljárás biztosítja-e a megfelelő garanciákat, figyelembe kell venni azon körülmények sajátosságait, amelyek között az eljárást lefolytatják (uo.).

45. Ezen túlmenően, nem elég, ha a szóban forgó testület csupán tanácsadási funkciókkal rendelkezik, hanem a fogvatartás jogszerűségére vonatkozó döntésre és a – fogvatartás jogszerűtlensége esetére – a szabadlábra helyezés elrendelésére is hatáskörrel kell rendelkeznie (*X. kontra Egyesült Királyság*, 61. pont; *Weeks kontra Egyesült Királyság*, 61. pont).

46. Valamely bíróság nem minősül az 5. cikk 1. bekezdésének a) pontja szerinti „illetékes bíróságnak”, ha összetételét nem törvény határozza meg, azaz a bíróság nem tekinthető „törvény által létrehozottnak” (*Yefimenko kontra Oroszország*, 109–111. pont).

3) A fogvatartásnak az elítélést „követően” kell bekövetkeznie

47. A „követően” kifejezés nem egyszerűen azt jelenti, hogy a fogvatartásnak időben az elítélés után kell sorra kerülnie: ezen felül a fogvatartásnak az elítélésből kell erednie, azt kell követnie, és attól kell függenie, illetve az elmarasztaló ítéletből kell következnie. Röviden: elégséges okozati összefüggésnek kell fennállnia az elítélés és a szóban forgó, szabadságtól való megfosztás között (*James, Wells és Lee kontra Egyesült Királyság*, 189. pont; *Monnell és Morris kontra Egyesült Királyság*, 40. pont; *Del Río Prada kontra Spanyolország* [GC], 124. pont).

48. Az idő múlásával azonban az okozati összefüggés fokozatosan gyengül és esetlegesen meg is szűnhet, ha olyan helyzet áll elő, amelyben a szabadlábra helyezést megtagadó, illetve a fogvatartást ismételten elrendelő döntés (ide értve a megelőzési célú fogvatartás meghosszabbítását is) a jogalkotó vagy a bíróság célkitűzéseire nem kapcsolódó indokokon, illetve az e célkitűzések tekintetében ésszerűtlen értékelésen alapult. E körülmények között az eredetileg jogszerű fogvatartás a szabadságtól való önkényes megfosztássá, ekként pedig az 5. cikkel összeegyeztethetlenné válik (uo., 124. pont; valamint *H.W. kontra Németország*, 102. pont; *M. kontra Németország*, 88. pont, a megelőző célú, folytatólagos őrizetben tartás tekintetében).

49. Az „elítélést követően” kifejezés nem értelmezhető úgy, mint amely a jogerős ítéletre korlátozódik, mivel ez kizárná a tárgyaláson szabadlábban részt vevő elítélt személyek letartóztatását. Ebben az összefüggésben nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a fellebbviteli vagy felülvizsgálati eljárások során fogva tartott személy bűnösségét első fokon a 6. cikk követelményeivel összhangban lefolytatott tárgyalás során állapították meg (*Wemhoff kontra Németország*, 9. pont).

50. Az 5. cikk 1. bekezdésének a) pontját alkalmazni kell, ha kóros elmeállapotú személyeket tartanak fogva pszichiátriai intézetekben az elítélést követően (*Radu kontra Németország*, 97. pont; *X. kontra Egyesült Királyság*, 39. pont). A felmentést követően azonban már nem alkalmazható az ilyen esetekre (*Luberti kontra Olaszország*, 25. pont).

4) A fellebbviteli eljárások hatása

51. A fogvatartás időtartama – főszabály szerint – akkor jogszerű, ha azt a bírósági végzésnek megfelelően hajtják végre. Annak későbbi megállapítása, hogy a bíróság a végzés meghozatala során tévesen alkalmazta a hazai jogot, nem fogja szükségszerűen visszaható hatállyal érinteni a fogvatartás időközben megvalósult időtartamának jogszerűségét. A strasbourgi szervek nem adtak helyt a bűncselekmények elkövetéséért elítélt azon személyek kérelmeinek, akik azt kifogásolták, hogy elítélésük vagy a rájuk kiszabott szankció tekintetében a hazai fellebbviteli bíróságok megállapították, hogy azok ténybeli vagy jogi

tévedéseken alapultak (*Benham kontra Egyesült Királyság*, 42. pont). Az elítélést követő fogvatartás azonban jogszerűtlen akkor, ha annak a hazai jogban nincs jogalapja, illetve ha önkényes (*Tsirlis és Kouloumpas kontra Görögország*, 62. pont).

B. Fogvatartás bírósági rendelkezés betartásának vagy törvényes kötelezettség teljesítésének elmulasztása miatt

5. cikk, 1. bekezdés, b) pont

„1. [...] Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján:

[...]

b) olyan személy törvényes letartóztatása vagy őrizetbe vétele, aki nem tesz eleget a bíróság törvényes rendelkezésének, illetőleg a törvény által megállapított kötelezettség teljesítésének biztosítása céljából történő letartóztatás vagy őrizetbe vétel;”

1) A bíróság rendelkezése betartásának elmulasztása

52. Az 5. cikk 1. bekezdése b) pontjának első fordulatában alkalmazott szóhasználat azt feltételezi, hogy a letartóztatott vagy őrizetbe vett személynek lehetősége lett volna eleget tenni a bírósági végzésnek, és ezt elmulasztotta (*Beiere kontra Lettország*, 49. pont).

53. Az érintetteket nem lehet felelősségre vonni a bírósági végzések betartásának elmulasztásáért, ha azokról soha nem tájékoztatták őket (uo., 50. pont).

54. Abból, hogy valaki még azt megelőzően mulasztja el alávetni magát valamely intézkedésnek vagy eljárásnak, hogy erre az illetékes bíróság kötelezné, nem vonható le következtetés az ilyen bírósági végzések betartására vonatkozó határozatok meghozatala során (*Petukhova kontra Oroszország*, 59. pont).

55. A hazai hatóságoknak tisztességes egyensúlyt kell teremteniük a bíróság törvényes rendelkezése betartása biztosításának egy demokratikus társadalomban való fontossága és a szabadsághoz való jog jelentősége között. A figyelembe veendő tényezők között szerepel a rendelkezés célja, a rendelkezés betartásának megvalósíthatósága és a fogvatartás időtartama. Az arányosság kérdése különös jelentőséggel bír e kérdéskörben (*Gatt kontra Málta*, 40. pont).

56. Az Egyezmény alapján létrehozott szervek az 5. cikk 1. bekezdése b) pontjának első fordulatát például a bíróság által kiszabott bírság megfizetésének elmulasztásával (*Velinov kontra Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság*; *Airey kontra Írország*, a Bizottság határozata), az elmeállapotra irányuló orvosi vizsgálaton (*X. kontra Németország*, a Bizottság 1975. december 10-i határozata), illetve bíróság által elrendelt vérvizsgálaton való részvétel megtagadásával (*X. kontra Ausztria*, a Bizottság határozata), a lakhelyelhagyási tilalom betartásának elmulasztásával (*Freda kontra Olaszország*, a Bizottság határozata), a gyermek szülőnek való átadását elrendelő határozat betartásának elmulasztásával (*Paradis kontra Németország* (dec.)), a biztosíték megfizetésére kötelező végzés betartásának elmulasztásával, (*Steel és társai kontra Egyesült Királyság*), az óvadékra vonatkozó feltételek megsértésével (*Gatt kontra Málta*), valamint egy pszichiátriai intézetben való elzárással (*Beiere kontra Lettország*) kapcsolatos ügyekre alkalmazták (ez utóbbi ügyben megállapítást nyert, hogy a fogvatartást elrendelő határozat nem minősült a „bíróság törvényes rendelkezésének”).

2) A törvény által megállapított kötelezettség teljesítése

57. Az 5. cikk 1. bekezdés b) pontjának második fordulata a szabadságelvonást kizárólag a törvény által megállapított kötelezettség „teljesítésének biztosítása” céljából engedi meg. Ennélfogva elmulasztott kötelezettségnek kell az érintett személyt terhelnie, a letartóztatásnak és fogvatartásnak pedig a kötelezettség teljesítését kell szolgálnia, és nem lehet büntető jellegű. A releváns kötelezettség teljesítését követően az 5. cikk 1. bekezdésének b) pontja szerinti fogvatartás jogalapja azonnal megszűnik (*Vasileva kontra Dánia*, 36. pont).

58. A kötelezettségnek – jellegét tekintve – meghatározottnak és konkrétnek kell lennie (*Ciulla kontra Olaszország*, 36. pont). Ennek tág értelmezése a jogállamiság fogalmával összeegyeztethetetlen következményeket vonna maga után (*Engel és társai kontra Hollandia*, 69. pont; *Iliya Stefanov kontra Bulgária*, 72. pont).

59. A bűncselekmény elkövetésétől való tartózkodásra irányuló kötelezettség kizárólag akkor tekinthető meghatározottnak és konkrétnek, ha a bűncselekmény közvetlen elkövetésének helye és időpontja, valamint annak esetleges sértettjei kellőképpen meghatározottak. A valamely tevékenységtől való tartózkodásra irányuló kötelezettséggel összefüggésben, a konkrét tevékenység elvégzésére irányuló kötelezettség esetétől eltérően, az szükséges, hogy – annak megállapítása előtt, hogy valamely személy elmulasztotta a szóban forgó kötelezettségének teljesítését – az érintett személy tudomására hozzák azt a konkrét cselekményt, amelynek végrehajtásától tartózkodnia kell, továbbá az, hogy a személy ne legyen hajlandó tartózkodni a kérdéses cselekmény végrehajtásától (*Ostendorf kontra Németország*, 93–94. pont).

60. A fogvatartás csak akkor elfogadható az Egyezmény értelmében, ha a „törvény által megállapított kötelezettség” nem tartatható be enyhébb eszközökkel (*Khodorkovskiy kontra Oroszország*, 136. pont). Az arányosság elve továbbá azt diktálja, hogy egyensúlyt kell teremteni a szóban forgó kötelezettség azonnali teljesítésének a demokratikus társadalomban való fontossága és a szabadsághoz való jog jelentősége között (*Saadi kontra Egyesült Királyság* [GC], 70. pont).

61. Ennek értékelése során a Bíróság a következő kérdéseket tartja relevánsnak: a vonatkozó jogszabályból – többek között az annak alapjául szolgáló tárgyól és célból – eredő kötelezettség jellege; a szabadságától megfosztott személy kiléte és a szabadságelvonást eredményező konkrét körülmények; valamint a fogvatartás időtartama (*Vasileva kontra Dánia*, 38. pont; *Epple kontra Németország*, 37. pont).

62. Az 5. cikk 1. bekezdés b) pontjának második fordulata alapján vizsgált helyzetek közé tartoznak például a következők: az országba való belépéskor a biztonsági ellenőrzés eltűrésére (*McVeigh és társai kontra Egyesült Királyság*, a Bizottság jelentése), személyazonossággal kapcsolatos adatok feltárására (*Vasileva kontra Dánia*; *Novotka kontra Szlovákia* (dec.); *Sarigiannis kontra Olaszország*), pszichiátriai vizsgálaton való részvételre (*Nowicka kontra Lengyelország*), bizonyos terület elhagyására (*Epple kontra Németország*), rendőrkapitányságon való meghallgatáson történő megjelenésre (*Iliya Stefanov kontra Bulgária*; *Osypenko kontra Ukrajna*; és *Khodorkovskiy kontra Oroszország*), valamint bűncselekmény elkövetésétől való tartózkodás révén a béke fenntartására (*Ostendorf kontra Németország*) irányuló kötelezettség.

C. Előzetes fogvatartás

5. cikk, 1. bekezdés, c) pont

„1. [...] Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján:

[...]

c) törvényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel abból a célból, hogy e bűncselekmény elkövetése alapos gyanúja miatt az illetékes hatóság elé állítsák, vagy amikor ésszerű oknál fogva szükséges, hogy megakadályozzák bűncselekmény elkövetésében vagy annak elkövetése után a szökésben;”

1) A letartóztatás vagy őrizetbe vétel célja

63. Az „abból a célból, hogy [...] az illetékes hatóság elé állítsák” kifejezés az 5. cikk 1. bekezdésének c) pontja szerinti letartóztatás vagy őrizetbe vétel mindhárom alternatív alapjára vonatkozik (*Lawless kontra Írország (3. sz.)*, 13–14. pont; *Írország kontra Egyesült Királyság*, 196. pont).

64. Az 5. cikk 1. bekezdésének c) pontja alapján valamely személy kizárólag büntetőeljárás keretében, bűncselekmény elkövetésének alapos[‡] gyanúja miatt az illetékes hatóság elé állítás céljából vehető őrizetbe (*Ječius kontra Litvánia*, 50. pont; *Schwabe és M.G. kontra Németország*, 72. pont).

65. E rendelkezés második fordulata („amikor ésszerű oknál fogva szükséges, hogy megakadályozzák bűncselekmény elkövetésében”) szintén kizárólag az előzetes fogvatartásra, nem pedig a preventív célú fogvatartásra vonatkozik, amely utóbbi esetében az érintett személyt nem gyanúsítják bűncselekmény elkövetésével (*Ostendorf kontra Németország*, 82. pont).

66. A terhelt bíróság elé állításával kapcsolatos cél fennállását e cél megvalósulásától függetlenül kell vizsgálni. Az 5. cikk 1. bekezdésének c) pontjában meghatározott standardnak nem követeli meg, hogy az őrizetbe vételkor, vagy a terhelt előzetes letartóztatásakor a rendőrség a vádemeléshez szükséges mértékű bizonyítékkal rendelkezzen (*Petkov és Profirov kontra Bulgária*, 52. pont; *Erdagöz kontra Törökország*, 51. pont). Az 5. cikk 1. bekezdésének c) pontja szerinti őrizetbe vétel keretében foganatosított meghallgatás célja a nyomozásnak – a letartóztatás alapjául szolgáló konkrét gyanú megerősítése vagy kizárása révén történő – előmozdítása (*Brogan és társai kontra Egyesült Királyság*, 52–54. pont; *Labita kontra Olaszország* [GC], 155. pont; *O’Hara kontra Egyesült Királyság*, 36. pont).

67. Az 5. cikk 1. bekezdésének c) pontja szerinti őrizetbe vételnek az elérni kívánt célhoz képest arányos intézkedésnek kell lennie (*Ladent kontra Lengyelország*, 55–56. pont).

68. Az „illetékes hatóság” kifejezés jelentése megegyezik az 5. cikk 3. bekezdésében alkalmazott „bíró, vagy a törvény által bírói hatáskörrel felruházott más tisztségviselő” kifejezés jelentésével (*Schiesser kontra Svájc*, 29. pont).

2) Az „alapos gyanú” jelentése

69. A bűncselekmény elkövetésére vonatkozó „alapos gyanú” előfeltétele olyan tényállási elemek vagy információk megléte, amelyek egy objektív külső szemlélőt meggyőznének arról, hogy az érintett személy esetlegesen bűncselekményt követett el (*Ilgar Mammadov kontra Azerbajdzsán*, 88. pont; *Erdagöz kontra Törökország*, 51. pont; *Fox, Campbell és Hartley kontra Egyesült Királyság*, 32. pont). Ennélfogva sérti az 5. cikk 1. bekezdésének c) pontját az, ha a hatóságok nem vizsgálják ki ténylegesen az adott ügygel kapcsolatos alapvető tényállási elemeket annak ellenőrzése céljából, hogy a feljelentés megalapozott-e (*Stepuleac kontra Moldova*, 73. pont; *Elçi és társai kontra Törökország*, 674. pont).

[‡] Bár a hatályos magyar büntetőeljárás törvény a „megalapozott gyanú” kifejezést használja, a szövegben megtartottuk az Egyezmény hivatalos fordításában használt „alapos gyanú” terminust.

70. Ugyanakkor az, hogy mi minősül „alaposnak”, az adott ügy valamennyi körülményének fényében dönthető el (*Fox, Campbell és Hartley kontra Egyesült Királyság*, 32. pont).

71. A terrorizmussal összefüggésben – noha a Szerződő Államoktól nem lehet megkövetelni, hogy egy terrorizmussal gyanúsított személy letartóztatását megalapozó gyanú alaposágát a bizalmas információforrások feltárása révén bizonyítsák – a Bíróság megállapította, hogy a terrorizmus büntetének kezelésével kapcsolatos szükségszerűségek nem igazolhatják az „alapos jelleg” fogalmának olyan mértékű kitágítását, amely már csorbítaná az 5. cikk 1. bekezdésének c) pontjában biztosított védelem körét (*O’Hara kontra Egyesült Királyság*, 35. pont).

72. Az anonim bejelentő alá nem támasztott, szóbeszédre alapuló bizonyítékát nem tekintették az azzal kapcsolatos „alapos gyanú” alátámasztásához elegendőnek, hogy a kérelmező maffiához kapcsolódó tevékenységekben vett részt (*Labita kontra Olaszország* [GC], 156. és azt követő pontok.). Ezzel szemben a több évvel korábbi és később a gyanúsítottak által visszavont önvádjellegű nyilatkozatok nem szüntették meg a kérelmezővel szembeni alapos gyanú fennállását. Ezen túlmenően, ez nem járt hatással az elfogató parancs jogszerűségére sem (*Talat Tepe kontra Törökország*, 61. pont).

3) A „bűncselekmény” kifejezés

73. A „bűncselekmény” önálló, a 6. cikkben szereplő „bűncselekmény” fogaloméval azonos jelentéssel bír. Az egyik figyelembe veendő tényező a bűncselekmény nemzeti jog szerinti besorolása. Az eljárás jellege és a szóban forgó büntetés súlyossága azonban szintén releváns (*Benham kontra Egyesült Királyság*, 56. pont).

74. A „bűncselekménynek” meghatározottnak és konkrétan kell lennie: a bűncselekmények elkövetésére irányuló hajlamuk miatt az állam által veszélyesnek tekintett személyek preventív őrizetbe vétele nem megengedett (*Guzzardi kontra Olaszország*, 102. pont; *Ciulla kontra Olaszország*, 40. pont; *M. kontra Németország*, 89. pont; *Shimovolos kontra Oroszország*, 54. pont).

D. Kiskorú szabadságának elvonása

5. cikk, 1. bekezdés, d) pont

„1. [...] Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján:

[...]

d) a kiskorú őrizetbe vétele törvényes rendelkezés alapján nevelési felügyelet céljából vagy törvényes őrizetben tartása az illetékes hatóság elé állítás céljából;”

1) Általánosságban

75. A kiskorú fogalma a 18. életévüket be nem töltött személyeket foglalja magában (*Koniarska kontra Egyesült Királyság* (dec.)), az európai normák és az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának CM (72) ajánlása tükrében (*X. kontra Svájc*, a Bizottság 1979. december 14-i határozata).

76. A d) alpont nem csupán olyan rendelkezés, amely lehetővé teszi a kiskorú őrizetbe vételét. Konkrét – de nem kimerítő – példákat tartalmaz azokra a körülményekre vonatkozóan, amelyekben a kiskorúak őrizetbe vehetők, jelesül: a) nevelési felügyelet, vagy

b) az illetékes hatóság elé állításuk céljából (*Mubilanzila májuseka és Kaniki Mitunga kontra Belgium*, 100. pont).

2) Nevelési felügyelet

77. Az 5. cikk 1. bekezdése d) pontjának első fordulata lehetővé teszi a bírósági vagy közigazgatási végzésen alapuló őrizetbe vételt a gyermek nevelési intézményben való gondozásának biztosítása céljából.

78. A kiskorúak őrizetbe vételével összefüggésben a „nevelési felügyeletet” nem lehet szigorúan az iskolai tanítási tevékenység körébe eső fogalmakkal azonosként érteni. Az ilyen felügyeletnek fel kell ölelnie az érintett személy javát és védelmét szolgáló szülői jogok hatóságok általi, gyakorlásának számos aspektusát (*P. és S. kontra Lengyelország*, 147. pont; *Ichin és társai kontra Ukrajna*, 39. pont; *D.G. kontra Írország*, 80. pont).

79. A d) alpont nem zárja ki, hogy a felügyelettel kapcsolatos közbenső intézkedést alkalmazzanak a felügyelt oktatási rendszerbe kerülés előtt, anélkül, hogy az bármiféle felügyelt oktatást magában foglalna. Ilyen körülmények között azonban a szabadságelvonást az ilyen rendszer – e célra kialakított és a célt szolgáló, elegendő erőforrással rendelkező (nyitott vagy zárt) környezetben történő – tényleges alkalmazásának kell hamarosan követnie (*Bouamar kontra Belgium*, 50. pont).

80. Ha az állam a szabadságtól való megfosztást magában foglaló nevelési felügyeleti rendszer létrehozása mellett dönt, köteles olyan intézményeket kialakítani, amelynek biztonsági és oktatási sajátosságai megfelelnek az 5. cikk 1. bekezdése d) pontja által támasztott követelményeknek (*A. és társai kontra Bulgária*, 69. pont; *D.G. kontra Írország*, 79. pont).

81. A Bíróság nem tekinti a fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézeteit „nevelési felügyeletnek” abban az esetben, ha nem biztosít oktatási tevékenységeket (*Ichin és társai kontra Ukrajna*, 39. pont).

3) Illetékes hatóság

82. Az 5. cikk 1. bekezdés d) pontjának második fordulója a kiskorúnak az illetékes hatóság elé állítás céljából történő jogszerű őrizetben tartására vonatkozik. A „*travaux préparatoires*” [előkészítő munkálatok] szerint e rendelkezés célja az volt, hogy lefedje a kiskorúak polgári vagy közigazgatási eljárások előtti fogvatartását, míg a büntetőeljárásokkal kapcsolatos szabadságelvonás szabályozására az 5. cikk 1. bekezdés c) pontja szolgált volna.

83. Azonban a bűncselekmény elkövetésével vádolt kiskorúnak az elmeállapotára vonatkozó döntés meghozatalához szükséges pszichiátriai szakvélemény elkészítését szolgáló fogvatartását azonban – a kiskorúnak az illetékes hatóság elé állítás céljából történő őrizetbe vételeként – a d) pont alá tartozónak tekintették (*X. kontra Svájc*, a Bizottság 1979. december 14-i határozata).

E. Orvosi vagy szociális okokból történő szabadságelvonás

5. cikk, 1. bekezdés, e) pont

„1. [...] Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján:

[...]

e) törvényes őrizetbe vétel fertőző betegségek terjedésének megakadályozása céljából, valamint elmebetegek, alkoholisták, kábítószer-élvezők vagy csavargók őrizetbe vétele;”

1) Általánosságban

84. Az Egyezmény 5. cikk 1. bekezdésének e) pontja a magánszemélyek számos kategóriájára utal, nevezetesen a fertőző betegségeket terjesztő személyekre, az elmebetegekre, az alkoholistákra, a kábítószer-élvezőkre és a csavargókra. Mindezen személyeket az köti össze, hogy vagy orvosi kezelés céljából vagy szociálpolitikai megfontolásokból, illetve mind orvosi, mind pedig szociális okokból meg lehet őket fosztani szabadságuktól (*Enhorn kontra Svédország*, 43. pont).

85. Az Egyezmény nemcsak azért engedi meg ezen – a társadalomba nem megfelelően beilleszkedő – egyének szabadságtól való megfosztását, mert veszélyt jelenthetnek a közbiztonságra nézve, hanem azért is, mert saját érdekeik is szükségessé tehetik szabadságuk elvonását (uo.; *Guzzardi kontra Olaszország*, a 98. pont vége).

2) A fertőző betegségek terjedésének megakadályozása

86. Valamely személy „fertőző betegségek terjedésének megakadályozása céljából” történő őrizetbe vétele „törvényességének” értékelése során az alapvető kritériumok a következők:

- a fertőző betegség terjedése veszélyes-e a közegészségre, illetve a közbiztonságra nézve; és
- a betegség terjedésének megakadályozása érdekében a fertőzött személy szabadságának elvonásához végső megoldásként folyamodtak-e, mérlegelve kevésbé szigorú intézkedések alkalmazását, de azokat elégtelennek találva a közérdek védelméhez.

Amennyiben ezek a kritériumok már nem teljesülnek, a szabadságtól való megfosztás jogalapja megszűnik (*Enhorn kontra Svédország*, 44. pont).

3) Elmebetegek szabadságának elvonása

87. Az „elmebeteg” kifejezés önmagában nem biztosít pontos fogalommeghatározást, mivel a pszichiátria – mind orvosi szempontból, mind pedig a társadalmi hozzáállás tekintetében – fejlődésben lévő terület. Nem lehet azonban pusztán azon az alapon megengedni valamely személy őrizetbe vételét, hogy magatartása vagy nézetei eltérnek a megszilárdult normáktól (*Rakevich kontra Oroszország*, 26. pont).

88. A magánszemélyt szabadságától csak akkor lehet „elmebetegként” megfosztani, ha a következő három minimumfeltétel teljesül (*Stanev kontra Bulgária* [GC], 145. pont; *D.D. kontra Litvánia*, 156. pont; *Kallweit kontra Németország*, 45. pont; *Shtukaturov kontra Oroszország*, 114. pont; *Varbanov kontra Bulgária*, 45. pont; valamint *Winterwerp kontra Hollandia*, 39. pont):

- a személynek – objektív orvosi szakvélemény alapján – elmebetegnek kell bizonyulnia, kivéve, ha szabadságának elvonására sürgősségi alapon van szükség;
- a személy mentális rendellenességének igazolnia kell a szabadság kötelező korlátozását. Az adott körülmények között bizonyítottnak kell lennie a szabadságtól való megfosztás szükségességének;
- az objektív orvosi szakvéleménnyel igazolt mentális rendellenességnek az őrizetbe vétel idején tartósan fenn kell állnia.

89. Az elmebetegnek tekintett valamely személy szabadságtól való megfosztása nem felelhet meg az Egyezmény 5. cikk 1. bekezdés e) pontjának, ha azt orvosszakértő

véleményének kikérése nélkül rendelték el (*Ruiz Rivera kontra Svájc*, 59. pont; *S.R. kontra Hollandia* (dec.), 31. pont).

90. Ami a fenti feltételek közül a másodikat illeti, a mentális rendellenességben szenvedő személy őrizetbe vétele nemcsak akkor bizonyulhat szükségesnek, amikor a személy kezelést, gyógyszert vagy más klinikai ellátást igényel állapotának gyógyítása vagy csillapítása céljából, hanem akkor is, ha a személynek ellenőrzésre és felügyeletre van szüksége ahhoz, hogy megakadályozzák őt abban, hogy például magában vagy másban kárt okozzon (*Hutchison Reid kontra Egyesült Királyság*, 52. pont).

A mentális betegségnek el kell érnie egy bizonyos fokú súlyosságot ahhoz, hogy „tényleges” mentális rendellenességnek minősüljön (*Glien kontra Németország*, 85. pont).

91. Annak eldöntése során, hogy valamely személyt „elmebetegként” kell-e őrizetbe venni, a nemzeti hatóságokat bizonyos terjedelmű mérlegelési jogkör illeti meg, mivel a bizonyítékok adott ügyben történő értékelése elsődlegesen rájuk tartozik (*Pleso kontra Magyarország*, 61. pont; *H.L. kontra Egyesült Királyság*, 98. pont).

92. Az 5. cikk 1. bekezdés e) pontjának alkalmazásában az állapota miatt a személyt a szabadságától megfosztó intézkedés elfogadásának időpontja az, amelyben a személy elmebetegségének megbízhatóan megállapítható módon fent kell állnia (*O.H. kontra Németország*, 78. pont).

93. Amikor az orvosi bizonyítékok a gyógyulás irányába mutatnak, előfordulhat, hogy a hatóságoknak némi időre van szükségük annak mérlegelésére, hogy megszüntetik-e a kérelmező szabadságának korlátozását (*Luberti kontra Olaszország*, 28. pont). A szabadságtól való megfosztás tisztán adminisztratív okokból történő fenntartása azonban nem igazolható (*R.L. és M.-J.D. kontra Franciaország*, 129. pont).

94. Az elmebetegek szabadságának elvonását kórházban, klinikán, illetve az ilyen személyek őrizetbe vételére jogosult más megfelelő intézetben kell foganatosítani (*L.B. kontra Belgium*, 93. pont; *Ashingdane kontra Egyesült Királyság*, 44. pont; *O.H. kontra Németország*, 79. pont).

95. Ezzel szemben valamely személy ideiglenesen a nem kifejezetten a mentálisan beteg személyek őrizetbe vételére kialakított létesítményben is elhelyezhető, feltéve, hogy a várakozási idő nem túlzottan hosszú (*Pankiewicz kontra Lengyelország*, 44–45. pont; *Morsink kontra Hollandia*, 67–69. pont; *Brand kontra Hollandia*, 64–66. pont).

4) Alkoholisták és kábítószer-élvezők szabadságának elvonása

96. Az Egyezmény 5. cikk 1. bekezdésének e) pontját nem szabad akként értelmezni, mint amely kizárólag az „alkoholizmus” klinikai betegségében szenvedő személyek mint „alkoholisták” szabadságkorlátozásának lehetővé tételére korlátozódik, mert e rendelkezés szövege semmilyen módon nem zárja ki, hogy valamely állam ezt az intézkedést alkalmazza az alkoholt nem megfelelően fogyasztó személlyel szemben annak érdekében, hogy korlátozza a magának a személynek és a nyilvánosságnak az alkohol által okozott kárt, illetve hogy megelőzze az ivás utáni veszélyes magatartást (*Kharin kontra Oroszország*, 34. pont).

97. Ennélfogva az orvosilag nem „alkoholistákként” diagnosztizált személyeket, akiknek az alkoholos befolyásoltság alatti magatartása ugyanakkor a közrendre vagy magukra nézve veszélyt jelent, a nyilvánosság vagy saját maguk érdekében – például egészségük vagy személyes biztonságuk érdekében – őrizetbe lehet venni (*Hilda Hafsteinsdóttir kontra Izland*, 42. pont). Ez azonban nem jelenti azt, hogy az 5. cikk 1. bekezdésének e) pontja megengedi valamely személy szabadságának elvonását pusztán azon az alapon, hogy alkoholt fogyasztott (*Witold Litwa kontra Lengyelország*, 61–62. pont).

5) Csavargók

98. A „csavargókkal” kapcsolatos ítélkezési gyakorlat elenyésző. A rendelkezés hatálya kiterjed azokra a személyekre, akik nem rendelkeznek állandó lakóhellyel, nem tudják magukat eltartani, és nem végeznek rendszeres keresőtevékenységet. E három – a belga büntetőtörvénykönyv ihlette – feltétel kumulatív: ezeknek ugyanazon személy tekintetében egy időben kell teljesülniük (*De Wilde, Ooms és Versyp kontra Belgium*, 68. pont).

F. Külföldi személy őrizetbe vétele

5. cikk, 1. bekezdés, f) pont

„1. [...] Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján:

[...]

f) törvényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel az országba való jogtalan belépés megakadályozása céljából vagy olyan személy törvényes letartóztatása vagy őrizetbe vétele, aki ellen intézkedés van folyamatban kiutasítása vagy kiadatása céljából.”

1) Őrizetbe vétel az országba való jogtalan belépés megakadályozása céljából

99. Az 5. cikk 1. bekezdésének f) pontja megengedi az államok számára, hogy a beutazással összefüggésben ellenőrzést gyakoroljanak a külföldiek szabadsága felett. Noha e rendelkezés első fordulata lehetővé teszi valamely menedékkérőnek vagy más migránsnak az azt megelőző őrizetbe vételét, hogy az állam engedélyezte volna a belépését, az ilyen őrizetbe vételnek összeegyeztethetőnek kell lennie az 5. cikk általános céljával, amely a szabadsághoz való jog megóvása és annak biztosítása, hogy önkényesen senkit se fosszanak meg szabadságától (*Saadi kontra Egyesült Királyság* [GC], 64–66. pont).

100. Főként a nemzeti jogtól függ az a kérdés, hogy az 5. cikk 1. bekezdés f) pontjának első fordulatát mikor nem kell már alkalmazni azért, mert a személy számára hivatalosan engedélyezték a belépést vagy ott-tartózkodást (*Suso Musa kontra Málta*, 97. pont).

101. Az az elv, amely szerint az őrizetbe vétel nem lehet önkényes, egyaránt vonatkozik az 5. cikk 1. bekezdés f) pontjának első és második fordulata szerinti fogvatartásra (*Saadi kontra Egyesült Királyság* [GC], 73. pont).

102. Az 5. cikk 1. bekezdés f) pontjának első fordulatával összefüggésben az „önkényességtől való mentesség” tehát azt jelenti, hogy az ilyen őrizetbe vételt jóhiszeműen kell lefolytatni; annak szorosan kapcsolódnia kell a személy országba való jogtalan belépésének megakadályozására irányuló célhoz; az őrizet helyének és feltételeinek megfelelőnek kell lenniük, szem előtt tartva, hogy ezt az intézkedést nem bűncselekményt elkövető személyekre, hanem olyan külföldiekre kell alkalmazni, akik – gyakran az életükért rettegve – menekültek el saját országukból; valamint az őrizet időtartamának nem szabad meghaladnia azt, ami az elérni kívánt célhoz ésszerűen szükséges (uo., 74. pont).

103. Az őrizetbe vételről hozott végzés végrehajtása módjának felülvizsgálata során a Bíróságnak figyelemmel kell lennie az országba belépni törekvő személyek sajátos helyzetére (*Kanagaratnam kontra Belgium*, 80. pont, amely ügyben a kérelmezőt és három gyermekét felnőttek számára kialakított, zárt létesítményben tartották fogva; *Rahimi kontra Görögország*, 108. pont, amely ügy kísérő nélküli kiskorú őrizetbe vételének automatikus alkalmazására vonatkozott).

2) *Őrizetbe vétel kiutasítás vagy kiadatás céljából*

104. Az 5. cikk 1. bekezdésének f) pontja nem követeli meg, hogy az őrizetbe vétel ésszerűen szükségesnek minősüljön – például azzal a céllal, hogy megakadályozzák a személyt bűncselekmény elkövetésében vagy a szökésben. E tekintetben az 5. cikk 1. bekezdésének f) pontja az 5. cikk 1. bekezdésének c) pontjától eltérő szintű védelmet biztosít: az f) pont alapján mindössze annyi szükséges, hogy „intézkedés [legyen] folyamatban [a személy] kiutasítása vagy kiadatása céljából”. E pont alkalmazása tekintetében tehát irreleváns, hogy a kitoloncolásra irányuló, az intézkedés alapjául szolgáló határozat a nemzeti jog vagy az Egyezmény szerinti jog értelmében igazolható-e (*Chahal kontra Egyesült Királyság*, 112. pont; *Čonka kontra Belgium*, 38. pont; *Nasrullojev kontra Oroszország*, 69. pont; *Soldatenko kontra Ukrajna*, 109. pont).

105. Az 5. cikk 1. bekezdés f) pontja második fordulatainak alkalmazásában az őrizetbe vétel akkor is igazolható lehet az illetékes hatóságok megkeresése alapján, ha a kiadatásra vonatkozó hivatalos kérelmet vagy végzést nem bocsátottak ki, mivel az ilyen megkeresések e rendelkezés értelmében „intézkedéseknek” minősülhetnek (*X. kontra Svájc*, a Bizottság 1980. december 9-i határozata).

106. A szabadságtól való, az 5. cikk 1. bekezdés f) pontjának második fordulata szerinti bármely megfosztás kizárólag addig igazolható, amíg a kiutasításra vagy kiadatásra irányuló eljárások folyamatban vannak. Amennyiben az ilyen eljárásokat nem a kellő gondossággal folytatják le, az őrizetbe vétel tovább már nem megengedett az 5. cikk 1. bekezdésének f) pontja alapján (*A. és társai kontra Egyesült Királyság* [GC], 164. pont; *Amie és társai kontra Bulgária*, 72. pont).

107. Ahhoz, hogy az 5. cikk 1. bekezdésének f) pontja szerinti őrizetbe vételt ne minősítsék önkényesnek, azt jóhiszeműen kell foganatosítani; annak szorosan kapcsolódnia kell az őrizetbe vételnek az állam által hivatkozott indokához; az őrizet helyének és feltételeinek megfelelőnek kell lenniük; valamint az őrizet időtartamának nem szabad meghaladnia azt, ami az elérni kívánt célhoz ésszerűen szükséges (ugyanitt; lásd még: *Yoh-Ekale Mwanje kontra Belgium*, 117–119. pont és az ott hivatkozott ügyek).

108. A kitoloncolási célú őrizetbe vétel nem lehet büntető jellegű, és azt megfelelő garanciáknak kell kísérniük (*Azimov kontra Oroszország*, 172. pont).

109. Az 5. cikk 1. bekezdésének f) pontja vagy más pontjai nem engedik meg, hogy az állam a személy szabadsághoz való joga és a társadalom terroristafenyegetéstől való megóvásához fűződő érdekek közötti egyensúlyra hivatkozzon (*A. és társai kontra Egyesült Királyság* [GC], 171. pont).

110. Az Egyezmény nem tartalmaz rendelkezést arra vonatkozóan, hogy milyen körülmények között engedélyezhető a kiadatás, illetve milyen módon kell eljárni a kiadatás engedélyezését megelőzően. Még az atipikus kiadatás sem minősül az Egyezménnyel ellentétesnek, amennyiben az az érintett államok közötti együttműködés eredménye, és a kiadni kért személy letartóztatását elrendelő végzés jogalapja a kiadni kért személy származási tagállamának hatóságai által kiadott letartóztatási parancs (*Öcalan kontra Törökország* [GC], 86. pont; *Adamov kontra Svájc*, 57. pont).

111. Ami az olyan államok közötti kiadási megállapodásokat illeti, amelyek közül az egyik részese az Egyezménynek, a másik pedig nem, a kiadatásról szóló egyezményben, illetve – ilyen egyezmény hiányában – az érintett államok együttműködésének eredményeként megállapított szabályokat szintén figyelembe relevánsak annak meghatározásakor, hogy a Bírósághoz utóbb benyújtott panaszhoz vezető letartóztatás jogszerű volt-e. Nem teszi jogszerűtlenné a letartóztatást, ekként pedig nem vet fel az 5. cikk szerinti semmiféle problémát önmagában az, hogy a kiadni kért személyt az államok közötti együttműködés eredményeként adták át (*Öcalan kontra Törökország* [GC], 87. pont).

112. Valamely ideiglenes intézkedés végrehajtása – azt követően, hogy a Bíróság figyelmeztette a Szerződő Felet, hogy kívánatos volna, ha nem küldenék vissza az érintett személyt egy meghatározott országba – önmagában nincs hatással arra, hogy a személy esetleges őrizete megfelel-e az Egyezmény 5. cikke 1. bekezdésének (*Gebremedhin [Gaberamadhien] kontra Franciaország*, 74. pont). Az őrizetbe vételnek ez esetben is jogszerűnek kell lennie, és nem lehet önkényes (*Azimov kontra Oroszország*, 169. pont).

Nem válik az őrizetbe vétel jogszerűtlenné azzal, hogy egy ilyen ideiglenes intézkedés alkalmazása megakadályozza a személy kitoloncolását, feltéve, hogy a kiutasításra irányuló eljárás még folyamatban van, a további őrizet időtartama pedig nem ésszerűtlen (*S.P. kontra Belgium* (dec.), valamint *Yoh-Ekale Mwanje kontra Belgium*, 120. pont).

IV. A SZABADSÁGUKTÓL MEGFOSZTOTT SZEMÉLYEK SZÁMÁRA BIZTOSÍTOTT GARANCIÁK

A. A letartóztatás okaira vonatkozó tájékoztatás (5. cikk, 2. bekezdés)

5. cikk, 2. bekezdés

„2. Minden letartóztatott személyt haladéktalanul tájékoztatni kell az általa értett nyelven letartóztatása okairól és az ellene felhozott vádról.”

1) Alkalmazhatóság

113. Az 5. cikk 2. bekezdésében alkalmazott kifejezéseket önállóan és – különösen – az 5. cikk céljával összhangban kell értelmezni, amely cél az, hogy mindenkit megóvjon a szabadságtól való önkényes megfosztásától. A „letartóztatás” kifejezés túlmegy a büntetőjogi intézkedések körén, a „vádról” szó pedig nem az alkalmazhatósági feltételt, hanem olyan lehetőséget jelez, amelyet figyelembe vesznek. Az 5. cikk 4. bekezdése egyáltalán nem tesz különbséget a szabadságuktól megfosztott személyek között aszerint, hogy letartóztatták-e vagy őrizetbe vették őket. Ennélfogva nincs jogalapja az utóbbi kizárásának az 5. cikk 2. bekezdésének hatálya alól (*Van der Leer kontra Hollandia*, 27–28. pont), amely bekezdés kiterjed a kiadatási célú (*Shamayev és társai kontra Grúzia és Oroszország*, 414–415. pont) és az orvosi kezelés céljából (*Van der Leer kontra Hollandia*, 27–28. pont; *X. kontra Egyesült Királyság*, 66. pont) történő szabadságelvonásra, és amelyet akkor is alkalmazni kell, ha a feltételes szabadlábra helyezés után a személyt visszahívják a fogvatartás helyére (uo; *X kontra Belgium*, a Bizottság határozata).

2) Cél

114. Az 5. cikk 2. bekezdése azt az alapvető biztosítékot tartalmazza, hogy a letartóztatott személyeknek tudniuk kell, hogy miért fosztják meg őket szabadságuktól, ez pedig az 5. cikkben biztosított védelmi rendszer elválaszthatatlan részét képezi. Amennyiben valamely személyt tájékoztatnak letartóztatásának vagy fogvatartásának okairól, úgy – ha célszerűnek tartja – az 5. cikk 4. bekezdésével összhangban bírósághoz fordulhat fogvatartása jogszerűségének kifogásolása céljából (*Fox, Campbell és Hartley kontra Egyesült Királyság*, 40. pont; *Conka kontra Belgium*, 50. pont).

115. A fogvatartásuk jogszerűségére vonatkozó gyors határozathozatal céljából eljárást indítani jogosult személyek csak akkor tudnak hatékonyan élni ezzel a joggal, ha haladéktalanul és megfelelően tájékoztatják őket a szabadságuktól való megfosztásuk okairól (*Van der Leer kontra Hollandia*, 28. pont; *Shamayev és társai kontra Grúzia és Oroszország*, 413. pont).

3) *Azok a személyek, akikkel az okokat közölni kell*

116. Az 5. cikk 2. bekezdésének szövegéből kitűnik, hogy az államok feladata az, hogy konkrét információkat nyújtsanak a személynek vagy képviselőjének (*Saadi kontra Egyesült Királyság*, 53. pont, a Nagykamara által 2008-ben helybenhagyva). Ha a kérelmező nem képes információkat fogadni, a releváns tájékoztatást az ő érdekeit képviselő személyeknek – például ügyvédnek vagy gyámnak – kell megadni (*X. kontra Egyesült Királyság*, a Bizottság jelentése, 106. pont; *Z.H. kontra Magyarország*, 42–43. pont).

4) *Az okokról „haladéktalanul” tájékoztatást kell adni*

117. Eseti alapon és az ügy sajátos jellemzőinek tükrében kell értékelni azt, hogy az információ-átadás gyorsasága megfelelő-e. A letartóztatást foganatosító rendőrnek azonban nem kell a letartóztatás pillanatában valamennyi okot felsorolnia (*Fox, Campbell és Hartley kontra Egyesült Királyság*, 40. pont; *Murray kontra Egyesült Királyság* [GC], 72. pont).

118. A haladéktalanság fogalma által megszabott időbeli korlátok akkor teljesülnek, ha a letartóztatott személyt néhány órán belül tájékoztatják letartóztatásának okairól (*Kerr kontra Egyesült Királyság* (dec.); *Fox, Campbell és Hartley kontra Egyesült Királyság*, 42. pont).

5) *Az okok közlésének módja*

119. Az okokat nem kell a fogvatartást elrendelő döntés szövegében közölni, továbbá azoknak nem kell írásbeli vagy bármely más különös formát ölteniük (*X. kontra Németország*, a Bizottság 1978. december 13-i határozata; *Kane kontra Ciprus* (dec.)).

Ha azonban az értelmi fogyatékos személy állapotát nem veszik megfelelően figyelembe az eljárás során, csak akkor lehet azt mondani, hogy megkapta azokat a megkövetelt információkat, amelyek lehetővé teszik számára, hogy hatékonyan és tájékozottan éljen az 5. cikk 4. bekezdésében biztosított, a fogvatartás jogszerűségének kifogásolásához való joggal, ha e személy helyett ügyvéd vagy más jogosult személy kapta meg a tájékoztatást (*Z.H. kontra Magyarország*, 41. pont).

120. A letartóztatás okai közölhetők, illetve nyilvánvalóvá válhatnak a letartóztatást követő kihallgatások vagy meghallgatások során is (*Fox, Campbell és Hartley kontra Egyesült Királyság*, 41. pont; *Murray kontra Egyesült Királyság* [GC], 77. pont; *Kerr kontra Egyesült Királyság* (dec.)).

121. A letartóztatott személyek nem hivatkozhatnak arra, hogy nem értették letartóztatásuk indokait, amennyiben letartóztatásukra szándékos bűncselekmény elkövetése után haladéktalanul kerül sor (*Dikme kontra Törökország*, 54. pont), vagy amennyiben tudomásuk volt a korábbi letartóztatási parancsokban és kiadatási kérelmekben szereplő, állítólagos bűncselekmények részleteiről (*Öcalan kontra Törökország* (dec.)).

6) *A megkövetelt okok terjedelme*

122. Eseti alapon és az ügy sajátos jellemzőinek tükrében kell értékelni azt, hogy az átadott információ elégséges-e (*Fox, Campbell és Hartley kontra Egyesült Királyság*, 40. pont). Az 5. cikk 2. bekezdésének alkalmazásában azonban a letartóztatás jogalapjának pusztá jelzése

önmagában nem elegendő (uo., 41. pont; *Murray kontra Egyesült Királyság* [GC], 76. pont; *Kortesis kontra Görögország*, 61–62. pont).

123. A letartóztatott személyekkel az általuk érthető egyszerű, közérthető nyelven kell közölni a letartóztatás alapvető jogi és ténybeli alapját, hogy ily módon – amennyiben célszerűnek tartják – az 5. cikk 4. bekezdésével összhangban bírósághoz fordulhassanak a letartóztatás jogszerűségének kifogásolása céljából (*Fox, Campbell és Hartley kontra Egyesült Királyság*, 40. pont; *Murray kontra Egyesült Királyság* [GC], 72. pont). Az 5. cikk 2. bekezdése azonban nem követeli meg, hogy az információ tartalmazza a letartóztatott személlyel szembeni gyanúsítások teljes listáját (*Bordovskiy kontra Oroszország*, 56. pont; *Nowak kontra Ukrajna*, 63. pont; *Gasiņš kontra Lettország*, 53. pont).

124. A kiadatás céljából történő letartóztatás esetén az átadott információk lehetnek még kevésbé teljes körűek (*Suso Musa kontra Málta*, 113. és 116. pont; *Kaboulov kontra Ukrajna*, 144. pont; *Bordovskiy kontra Oroszország*, 56. pont), mivel az ilyen céllal történt letartóztatáshoz nincs szükség a bármely gyanúsítás vagy vád érdemében hozott határozatra (*Bejaoui kontra Görögország*, a Bizottság határozata). Az ilyen személyeknek ugyanakkor elegendő információt kell kapniuk ahhoz, hogy bírósághoz fordulhassanak a fogvatartás jogszerűsége 5. cikk 4. bekezdésében előírt felülvizsgálatának céljából (*Shamayev és társai kontra Grúzia és Oroszország*, 427. pont).

7) Az általa értett nyelven

125. Amennyiben a letartóztatási parancs – ha van ilyen – olyan nyelven készül, amelyet a letartóztatott személy nem ért, az 5. cikk 2. bekezdése akkor érvényesül, ha a kérelmezőt később kihallgatják, ekként pedig az általa értett nyelven hozzák tudomására letartóztatásának okait (*Delcourt kontra Belgium*, a Bizottság határozata).

126. Amennyiben azonban e célból fordítókat alkalmaznak, a hatóságok feladata biztosítani azt, hogy a fordítás iránti kérelmeket aprólékosan és pontosan fogalmazzák meg (*Shamayev és társai kontra Grúzia és Oroszország*, 425. pont).

B. A haladéktalanul történő, bíró elé állításhoz való jog (5. cikk, 3. bekezdés)

5. cikk, 3. bekezdés

„3. E Cikk 1.c) bekezdésének rendelkezésével összhangban letartóztatott vagy őrizetbe vett minden személyt haladéktalanul bíró, vagy a törvény által bírói hatáskörrel felruházott más tisztségviselő elé kell állítani [...]”

1) A rendelkezés célja

127. Az Egyezmény 5. cikkének 3. bekezdése garanciát biztosít a bűncselekmény gyanújával letartóztatott vagy őrizetbe vett személyek számára a szabadságtól való önkényes vagy nem igazolt megfosztással szemben (*Aquilina kontra Málta* [GC], 47. pont; *Stephens kontra Málta (2. sz.)*, 52. pont).

128. A végrehajtó hatalomnak a személyek szabadsághoz való jogába való beavatkozásaival szembeni bírósági felülvizsgálat az 5. cikk 3. bekezdésében szereplő garancia alapvető jellemzője (*Brogan és társai kontra Egyesült Királyság*, 58. pont; *Pantea kontra Románia*, 236. pont; *Assenov és társai kontra Bulgária*, 146. pont). A bírósági felülvizsgálat a jogállamiságból következik, amely „a demokratikus társadalomnak az

egyezmény preambulumban kifejezetten hivatkozott [...] egyik alapvető elve” és „amelyből az egész Egyezmény az ihletét meríti” (*Brogan és társai kontra Egyesült Királyság*, 58. pont).

129. A bírósági felülvizsgálat célja, hogy hatékony biztosítékokkal szolgáljon a nem megfelelő bánásmód kockázatával szemben, amely a fogvatartásnak e korai szakaszában a legnagyobb, továbbá a bűnüldöző szervek vagy más hatóságok tagjaira ruházott jogkörökkel való visszaéléssel szemben, amely jogkörök csak megszorítóan értelmezett célokból és szigorúan az előírt eljárásokkal összhangban gyakorolhatók (*Ladent kontra Lengyelország*, 72. pont).

2) Haladéktalan és automatikus bírósági felülvizsgálat

130. Az 5. cikk 3. bekezdése bevezető részének célja az 1. bekezdés c) pontjában szereplő rendelkezésekkel összhangban elrendelt rendőrségi vagy hatósági fogvatartás haladéktalan és automatikus bírósági felülvizsgálatának biztosítása (*De Jong, Baljet és Van den Brink kontra Hollandia*, 51. pont; *Aquilina kontra Málta* [GC], 48–49. pont).

131. A letartóztatott személy első megjelenése alkalmával végzett bírósági felülvizsgálatot mindenekelőtt haladéktalanul el kell végezni, hogy lehetővé tegye az esetleges bántalmazás feltárását, valamint hogy a személyes szabadságba való nem igazolt beavatkozás a minimálisra korlátozódjon. Az e követelmény által előírt szigorú időkorlát kevéssé értelmezhető rugalmasan, máskülönben a személy rovására súlyosan gyengülne az egyik eljárási garancia és fennállna az e rendelkezésben védett jog lényege sérülésének kockázata (*McKay kontra Egyesült Királyság* [GC], 33. pont).

132. Az 5. cikk 3. bekezdése nem tartalmaz semmiféle lehetséges kivételt azon követelmény alól, hogy a személyt letartóztatását vagy őrizetbe vételét követően haladéktalanul bíró vagy más tisztségviselő elé kell állítani, még akkor sem, ha az eljárás korábbi szakaszában már vett részt bíró (*Bergmann kontra Észtország*, 45. pont).

133. A négy napot meghaladó bármely időszak nyilvánvalóan túl hosszú (*Oral és Atabay kontra Törökország*, 43. pont; *McKay kontra Egyesült Királyság* [GC], 47. pont; *Năstase-Silivestru kontra Románia*, 32. pont). A rövidebb időszakok is sérthetik a haladéktalanság követelményét akkor, ha nem állnak fenn olyan különös nehézségek vagy rendkívüli körülmények, amelyek megakadályozzák a hatóságokat abban, hogy a letartóztatott személyt már korábban bíróság elé állítsák (*Gutsanovi kontra Bulgária*, 154–159. pont; *İpek és társai kontra Törökország*, 36–37. pont; és *Kandzhov kontra Bulgária*, 66. pont).

A haladéktalanság követelménye még szigorúbb egy olyan helyzetben, amikor a rendőrségi őrizetbe vétel a szabadságtól való tényleges megfosztás időszakát követi (*Vassis és társai kontra Franciaország*, 60. pont, a legénység nyílt tengeren történő őrizetbe vételére vonatkozóan).

134. Az, hogy a letartóztatott személy bírósághoz fordulhatott, nem elegendő ahhoz, hogy az 5. cikk 3. bekezdése bevezető része betartásának minősüljön (*De Jong, Baljet és Van den Brink kontra Hollandia*, 51. pont; *Pantea kontra Románia*, 231. pont).

135. A letartóztatás bírósági felülvizsgálatának automatikusnak kell lennie és nem tehető a fogvatartott személy által benyújtott kérelemtől függővé (*McKay kontra Egyesült Királyság* [GC], 34. pont; *Varga kontra Románia*, 52. pont; *Viorel Burzo kontra Románia*, 107. pont). Egy ehhez hasonló követelmény nem csupán megváltoztatná az 5. cikk 3. bekezdésében előírt biztosíték jellegét, amely eleve eltér az 5. cikk 4. bekezdésében előírt – a fogvatartás jogszerűségének bírósági felülvizsgálatára irányuló eljárás megindításhoz való jogot garantáló – követelmény jellegétől. Meg is hiúsíthatná az 5. cikk 3. bekezdésében foglalt rendelkezés célját, tehát azt, hogy védelmet nyújtson az érintetteknek az önkényes őrizetbe vétellel szemben azáltal, hogy a szabadságuktól való megfosztásuk aktusát független bírósági

vizsgálatnak veti alá (*Aquilina kontra Málta* [GC], 49. pont; *Niedbala kontra Lengyelország*, 50. pont).

136. A felülvizsgálat automatikus jellege a bekezdés céljának teljesítéséhez szükséges, mivel előfordulhat, hogy a nem megfelelő bánásmóddal érintett személy nem képes valamely bírósághoz az őrizetbe vételének felülvizsgálatára irányuló kérelmet benyújtani; érvényes lehet ez a letartóztatott személyek egyéb sérülékeny kategóriáira is, például a mentálisan gyenge állapotú vagy a bírósági tisztségviselő nyelvét nem ismerő személyekre (*McKay kontra Egyesült Királyság* [GC], 34. pont; *Ladent kontra Lengyelország*, 74. pont).

3) A megfelelő bírósági tisztségviselő jellege

137. A „bíró, vagy a törvény által bírói hatáskörrel felruházott más tisztségviselő” kifejezés az 5. cikk 1. bekezdésének c) pontjában alkalmazott „illetékes hatóság” kifejezés szinonimája (*Schiesser kontra Svájc*, 29. pont).

138. A „bírói hatáskör” gyakorlása nem korlátozódik szükségszerűen a jogvitákban való döntéshozatalra. Az 5. cikk 3. bekezdése kiterjed az ügyészi hivatalokban dolgozó tisztségviselőkre, valamint a bíróságok bíraira (uo., 28. pont).

139. A 3. bekezdésben említett „tisztségviselőnek” a törvény által rá ruházott „bírói hatáskör” tekintetében alkalmas garanciákkal kell rendelkeznie (uo., 30. pont).

140. A megszilárdult gyakorlatokkal szemben a „törvényben” kimondott formális, látható követelmények különösen fontosak a személyek szabadságának elvonására feljogosított bírósági hatóság meghatározása szempontjából (*Hood kontra Egyesült Királyság* [GC], 60. pont; *De Jong, Baljet és Van den Brink kontra Hollandia*, 48. pont).

141. A „tisztségviselő” nem azonos a „bíróval”, ugyanakkor rendelkeznie kell az utóbbi néhány attribútumával, azaz meg kell felelnie bizonyos olyan feltételeknek, amelyek mindegyike garanciát jelent a letartóztatott személy számára (*Schiesser kontra Svájc*, 31. pont).

4) Függetlenség

142. Az első ilyen feltétel a végrehajtó hatalmi ágtól és a felektől való függetlenség. Ez nem jelenti azt, hogy a „tisztségviselő” nem lehet bizonyos fokig más bírának vagy tisztségviselőnek alárendelve, amennyiben ők maguk is hasonló függetlenséget élveznek (uo.).

143. A fogvatartással kapcsolatos határozathozatal tekintetében hatáskörrel rendelkező bírósági tisztségviselő más feladatokat is elláthat, de fennáll annak kockázata, hogy pártatlanságával kapcsolatban a határozatainak hatálya alá tartozó személyek részéről jogos kétségek ébrednek, ha a későbbi eljárásokba a bűnüldöző hatóság képviselőjeként jogosult beavatkozni (*Huber kontra Svájc*, 43. pont; *Brincat kontra Olaszország*, 20. pont).

144. E tekintetben az előzetes letartóztatásra vonatkozó határozat meghozatalának időpontjában fennálló objektív látszat a releváns: ha akkor úgy tűnik, hogy „a törvény által bírói hatáskörrel felruházott más tisztségviselő” egy későbbi büntetőeljárásba a bűnüldöző hatóság nevében beavatkozhat, függetlensége és pártatlansága megkérdőjeleződhet (uo., 21. pont; *Hood kontra Egyesült Királyság*, 57. pont; *Nikolova kontra Bulgária* [GC], 49. pont; *Pantea kontra Románia*, 236. pont).

5) Eljárási jogi követelmény

145. Az eljárási jogi követelmény azt a kötelezettséget szabja meg a „tisztségviselővel” szemben, hogy az elé állított személyt a megfelelő határozat meghozatala előtt személyesen meghallgassa (*Schiesser kontra Svájc*, 31. pont; *De Jong, Baljet és Van den Brink kontra*

Hollandia, 51. pont; *Nikolova kontra Bulgária* [GC], 49. pont; *Aquilina kontra Málta* [GC], 50. pont).

146. A meghallgatáson az ügyvéd jelenléte nem kötelező (*Schiesser kontra Svájc*, 36. pont). Az ügyvédnek a meghallgatásból való kizárása azonban kedvezőtlenül érintheti a kérelmezőnek az álláspontja ismertetésére irányuló képességét (*Lebedev kontra Oroszország*, 83–91. pont).

6) Anyagi jogi követelmény

a) Az szabadságelvonás érdemi szempontból történő felülvizsgálata

147. Az anyagi jogi követelmény olyan kötelezettségeket ír elő a „tiszttségviselőre” nézve, amelyek alapján felül kell vizsgálnia a szabadságelvonást alátámasztó vagy azt megkérdőjelező körülményeket, valamint – jogi kritériumokra való hivatkozás mellett – azt kell eldöntenie, hogy fennállnak-e a szabadságelvonást igazoló okok (*Schiesser kontra Svájc*, 31. pont; *Pantea kontra Románia*, 231. pont). Más szóval: az 5. cikk 3. bekezdése azt követeli meg, hogy az bírói hatáskörrel felruházott tiszttségviselő érdemi szempontból mérlegelje az előzetes letartóztatást (*Aquilina kontra Málta* [GC], 47. pont; *Krejčíř kontra Cseh Köztársaság*, 89. pont).

148. A letartóztatás és az őrizetbe vétel első automatikus felülvizsgálatának képesnek kell lennie jogszerűségi kérdések, valamint annak vizsgálatára, hogy fennáll-e az alapos gyanúja, hogy a letartóztatott bűncselekményt követett el, azaz hogy a letartóztatás az 5. cikk 1. bekezdésének c) pontjában meghatározott, megengedett kivétel hatálya alá tartozik (*McKay kontra Egyesült Királyság* [GC], 40. pont; *Oral és Atabay kontra Törökország*, 41. pont).

149. Az bírósági tiszttségviselő által megvizsgálandó kérdések túlmennek a jogszerűség kérdésén. Mivel az 5. cikk 3. bekezdése alapján megkövetelt felülvizsgálat célja annak megállapítása, hogy a személy szabadságtól való megfosztása igazolt-e, a vizsgálat körének elegendően tágának kell lennie ahhoz, hogy magában foglalja a fogvatartás szükségességét alátámasztó vagy azt megkérdőjelező különféle körülmények értékelését (*Aquilina kontra Málta* [GC], 52. pont).

150. A jogszerűség vizsgálatának hatálya valamely konkrét ügy különös körülményei között korlátozottabb is lehet, mint az 5. cikk 4. bekezdése szerinti eljárás során (*Stephens kontra Málta* (2. sz.), 58. pont).

b) Szabadelv helyezési jogkör

151. Ha nem áll fenn a szabadságelvonást igazoló ok, a „tiszttségviselőnek” jogkörrel kell rendelkeznie a letartóztatott személy szabadelvra helyezését elrendelő kötelező erejű döntés kibocsátására (*Assenov és társai kontra Bulgária*, 146. pont; *Nikolova kontra Bulgária* [GC], 49. pont; *Niedbala kontra Lengyelország*, 49. pont; *McKay kontra Egyesült Királyság* [GC], 40. pont).

152. A késedelem lehető legkisebbre csökkentése érdekében kívánatos, hogy az őrizetbe vétel jogszerűsége és ténybeli alapja fennállásának első automatikus felülvizsgálatát elvégző igazságügyi tiszttségviselő az óvadék ellenében történő szabadelvra helyezés mérlegelésére is hatáskörrel rendelkezzen. Az azonban nem az Egyezmény egyik követelménye, ekként pedig – főszabály szerint – nem kizárt, hogy két különböző bírósági jogosítványokkal felruházott tiszttségviselő döntsön ezekről a kérdésekről a meghatározott időkereten belül. Mindenesetre, értelmezési szempontból nem követelhető meg, hogy az óvadékkal kapcsolatos vizsgálatot gyorsabban folytassák le, mint ahogy a fogvatartás első automatikus felülvizsgálatát el kell végezni, amit a Bíróság legfeljebb négy napon határozott meg (uo., 47. pont).

C. Tárgyalás ésszerű határidőn belüli megtartásához, illetve a tárgyalásig a szabadlábra helyezéshez való jog (5. cikk, 3. bekezdés)

5. cikk, 3. bekezdés

„3. E Cikk 1.c) bekezdésének rendelkezésével összhangban letartóztatott vagy őrizetbe vett minden [...] személynek joga van arra, hogy ésszerű határidőn belül tárgyalást tartsanak ügyében vagy a tárgyalásig szabadlábra helyezték. A szabadlábra helyezés olyan feltételekhez köthető, melyek biztosítják a tárgyaláson való megjelenést.”

1) A figyelembe veendő időszak

153. A tárgyalásig történő előzetes letartóztatás – Egyezmény 5. cikkének 3. bekezdése szerinti – hosszának meghatározása során a figyelembe veendő időszak a terhelt őrizetbe vételének napján kezdődik és a vádról való döntés napjáig tart, még akkor is, ha e döntést csupán az elsőfokú bíróság hozza meg (lásd például: *Solmaz kontra Törökország*, 23–24. pont; *Kalashnikov kontra Oroszország*, 110. pont; *Wemhoff kontra Németország*, 9. pont).

154. Az Egyezmény 5. cikkének 3. bekezdése és e cikk 1. bekezdésének c) pontja közötti alapvető kapcsolatra figyelemmel nem tekinthető úgy, hogy az első fokon elítélt személyt azzal a céllal fosztják meg a szabadságától, hogy „bűncselekmény elkövetése alapos gyanúja miatt az illetékes hatóság elé állítsák”, amint azt ezen utóbbi rendelkezés meghatározza. Az ilyen személy úgy tekintendő, mint aki az 5. cikk 1. bekezdésének a) pontjában előírt helyzetben van, amely „az illetékes bíróság által történt elítélést követően” engedélyezi a szabadságtól való megfosztást (lásd többek között: *Belevitskiy kontra Oroszország*, 99. pont; *Piotr Baranowski kontra Lengyelország*, 45. pont; *Górski kontra Lengyelország*, 41. pont).

2) Általános elvek

155. Az 5. cikk 3. bekezdésének második fordulata nem biztosít választást a bíróságok számára aközött, hogy a terhelt ügyében ésszerű határidőn belül tárgyalást tartsanak vagy a tárgyalásig ideiglenesen szabadlábra helyezték. A személy ártatlanságát az elítéléséig vélelmezni kell, a vizsgált rendelkezés célja pedig alapvetően az, hogy megkövetelje az ideiglenes szabadlábra helyezést, amint a folyamatos őrizet már nem ésszerű.

156. Ennél fogva valamely konkrét ügyben a folyamatos őrizet csak akkor igazolható, ha konkrétan kimutatható az a valódi közérdek, amely az ártatlanság vélelmének elve ellenére is nagyobb súllyal esik a latba, mint a személyes szabadság tiszteletben tartásának az Egyezmény 5. cikkében megállapított követelménye..

157. Elsősorban a nemzeti bírói hatóságok feladata annak biztosítása, hogy egy adott ügyben a terheltnek a tárgyalást megelőző fogvatartása ne haladjon meg egy ésszerű időtartamot. E célból – az ártatlanság vélelme elvének megfelelő figyelembevétel mellett – meg kell vizsgálniuk a közérdek követelményének fennállását alátámasztó vagy megkérdőjelező, az 5. cikktől való eltérést igazoló valamennyi tényállási elemet, és ezeket fel kell tüntetniük a szabadlábra helyezés iránti kérelmekre vonatkozó határozataikban. Alapvetően az e határozatokban szereplő indokok és a kérelmező által fellebbezéseiben előadott, nem megkérdőjelezett tények alapján kell a Bíróságnak határoznia arról, hogy sor került-e az 5. cikk 3. bekezdésének megsértésére.

158. A folyamatos előzetes fogvatartás jogszerűségének elengedhetetlen feltétele azon alapos gyanú fennállása, hogy a letartóztatott személy bűncselekményt követett el, az idő előrehaladtával azonban ez már nem elegendő, a Bíróságnak pedig azt kell megállapítania, hogy a nemzeti bíróságok által előadott indokok továbbra is igazolják-e a szabadságtól való

megfosztást. Amennyiben ezek a jogalapok „relevánsak” és „elégésesek”, a Bíróságnak arról is meg kell győződnie, hogy a nemzeti hatóságok „különös körülményekkel” jártak el az eljárás lefolytatása során.

159. Összegzésként: a hazai bíróságok kötelesek felülvizsgálni a tárgyalásig történő folyamatos fogvatartást azzal a céllal, hogy biztosítsák a szabadlábba helyezést, amikor a körülmények már nem igazolják a szabadságtól való folyamatos megfosztást. Az alapos gyanú fennállása – legalábbis egy kezdeti időszakban – igazolhatja az előzetes letartóztatást, de eljön az a pillanat, amikor ez már nem elegendő. Az a kérdés, hogy a letartóztatás időtartama ésszerű-e vagy sem, nem értékelhető elvontan, hanem eseti alapon, az egyes ügyek sajátos jellemzői alapján kell értékelni – nincs az egyes ügyekre alkalmazandó, meghatározott határidő (*McKay kontra Egyesült Királyság* [GC], 41–45. pont; *Bykov kontra Oroszország* [GC], 61–64. pont; *Idalov kontra Oroszország* [GC], 139–141. pont; lásd még: *Labita kontra Olaszország* [GC], 152–153. pont; valamint *Kudla kontra Lengyelország* [GC], 110–111. pont).

160. A szabadlábba helyezést alátámasztó vagy megkérdőjelező érvek nem lehetnek „általánosak és elvontak” (*Boicenco kontra Moldova*, 142. pont; *Khudoyorov kontra Oroszország*, 173. pont), hanem hivatkozásokat kell tartalmazniuk a konkrét tényekre, valamint a kérelmezőnek az előzetes letartóztatását igazoló személyes körülményeire (*Aleksanyan kontra Oroszország*, 179. pont).

161. Az előzetes letartóztatás kvázi automatikus meghosszabbítása ellentétes az 5. cikk 3. bekezdésében meghatározott garanciákkal (*Tase kontra Románia*, 40. pont).

162. Ezekben a kérdésekben a bizonyítási terhet nem lehet oly módon megfordítani, hogy a letartóztatott személyre hárítják a szabadlábba helyezését igazoló okok fennállásának bizonyítását (*Bykov kontra Oroszország* [GC], 64. pont).

163. Amennyiben elképzelhető, hogy fennálltak az érintett személy előzetes letartóztatását esetlegesen igazoló körülmények, de azokat nem említették meg a hazai határozatokban, nem a Bíróság feladata ezek megállapítása és a kérelmező előzetes letartóztatásáról határozatot hozó nemzeti hatóságok szerepének átvállalása (uo., 66. pont; *Giorgi Nikolaishvili kontra Grúzia*, 77. pont). Az igazságszolgáltatás nyilvános ellenőrzésére kizárólag úgy van mód, ha a bíróságok döntéseiket megfelelően megindokolják (*Tase kontra Románia*, 41. pont).

3) A folyamatos előzetes letartóztatás jogalapjai

164. Az Egyezményvel kapcsolatos ítélkezési gyakorlat az óvadék megtagadásának négy alapvetően elfogadható indokát dolgozta ki: a) annak kockázata, hogy a vádlott nem jelenik meg a tárgyaláson; b) annak kockázata, hogy a vádlott – szabadlábba helyezése esetén – akadályozni fogja az eljárást, vagy c) újabb bűncselekményeket fog elkövetni, illetve d) zavarni fogja a közrendet (*Tiron kontra Románia*, 37. pont; *Smirnova kontra Oroszország*, 59. pont; *Piruzyan kontra Örményország*, 94. pont).

a) A szökés veszélye

165. A szökés veszélyét nem lehet pusztán az esetleges ítélet súlyossága alapján mérni. Azt számos olyan egyéb releváns tényező tükrében kell értékelni, amelyek megerősíthetik a szökés veszélyének fennállását, vagy amelyek a szökés veszélyét olyan csekélynek tüntetik fel, amely nem igazolhatja az előzetes letartóztatást (*Panchenko kontra Oroszország*, 106. pont).

166. A szökés kockázatát a személy jellemére, erkölcsi értékrendjére, otthonára, foglalkozására, vagyonára, családi kötelekeire, valamint az eljárás helye szerinti országgal fennálló kapcsolataira vonatkozó tényezők tükrében kell értékelni (*Becciev kontra Moldova*, 58. pont).

167. Önmagában nem alapozza meg a szökés veszélyét a szokásos tartózkodási hely hiánya (*Sulaoja kontra Észtország*, 64. pont).

168. A szökés veszélye szükségszerűen mérséklődik az előzetes letartóztatásban eltöltött idő előrehaladtával (*Neumeister kontra Ausztria*, 10. pont).

169. Míg a várható ítélet súlyossága releváns tényező a vádlott esetleges elszökése kockázatának értékelése során, a vádak súlyossága önmagában nem igazolhatja az előzetes fogvatartás hosszadalmas időtartamát (*Idalov kontra Oroszország* [GC], 145. pont; *Garycki kontra Lengyelország*, 47. pont; *Chraidi kontra Németország*, 40. pont; *Ilijkov kontra Bulgária*, 80–81. pont).

170. Jóllehet – általánosságban – a „bizonyítási eljárás állása” releváns tényező lehet a bűnösségre utaló komoly jelek léte és tartós fennállása szempontjából, önmagában nem igazolhatja a hosszadalmas őrizetet (*Dereci kontra Törökország*, 38. pont).

b) Az eljárás akadályozása

171. Nem lehet elvontan hivatkozni annak veszélyére, hogy a vádlott akadályozni fogja az eljárás megfelelő lefolytatását, hanem azt tényszerű bizonyítékokkal kell alátámasztani (*Becciev kontra Moldova*, 59. pont).

172. Az eljárás korai szakaszaiban elfogadható lehet a tanúkat érintő nyomásgyakorlás kockázata (*Jarzyński kontra Lengyelország*, 43. pont).

173. Hosszú távon azonban a nyomozás érdekei nem elégségesek a terhelt előzetes letartóztatásának igazolásához: rendes körülmények között az idő előrehaladtával csökkennek az említett kockázatok, ahogyan a vizsgálatokat lefolytatják, a tanúvallomásokat felveszik, a bizonyítási eljárásokat elvégzik (*Clooth kontra Belgium*, 44. pont).

c) Újabb bűncselekmények elkövetése

174. A vád súlyossága arra készítheti az igazságügyi hatóságokat, hogy a terheltet előzetes letartóztatásba helyezték és fogva tartásuk érdekében, hogy az újabb bűncselekmények elkövetésére irányuló mindennemű kísérletet megakadályozzanak. A veszélynek azonban valószínűnek, az intézkedésnek pedig – az ügy körülményeinek, és különösen az érintett személy előéletének és személyiségének tükrében – megfelelőnek kell lennie (uo., 40. pont).

175. A korábbi elmarasztaló ítéletek megalapozhatják azt az ésszerű félelmet, hogy a vádlott esetleg újabb bűncselekményt fog elkövetni (*Selçuk kontra Törökország*, 34. pont; *Matznetter kontra Ausztria*, 9. pont).

176. Munka vagy család hiányából nem lehet arra következtetni, hogy valamely személy hajlamos újabb bűncselekményeket elkövetni (*Sulaoja kontra Észtország*, 64. pont).

d) A közrend fenntartása

177. Nem vitatott, hogy bizonyos bűncselekmények – különös súlyosságuknál fogva és a nyilvánosság reakciója miatt – társadalmi zavart kelthetnek, ami igazolhatja az előzetes letartóztatást, legalábbis egy ideig. Rendkívüli körülmények között – de csak amennyiben a hazai jog ismeri a közrend bűncselekmény által okozott megzavarásának fogalmát – ezt a tényezőt ezért figyelembe lehet venni az Egyezmény alkalmazásában.

178. Ez a jogalap azonban csak akkor tekinthető relevánsnak és elégségesnek, ha olyan tényeken alapul, amelyekkel bizonyítható, hogy a terhelt szabadlábra helyezése ténylegesen megzavarná a közrendet. Ezen túlmenően, az előzetes letartóztatás kizárólag akkor marad jogszerű, ha a közrendet fenyegetettsége továbbra is ténylegesen fennáll; a letartóztatás fenntartása nem szolgálhat előrehozott szabadságvesztés-büntetésül (*Letellier kontra*

Franciaország, 51. pont; *I.A. kontra Franciaország*, 104. pont; *Prencipe kontra Monaco*, 79. pont; *Tiron kontra Románia*, 41–42. pont).

4) Különös körülmények

179. A nyomozás bonyolultsága és sajátos jellemzői olyan tényezők, amelyeket figyelembe kell venni annak értékelése során, hogy az eljárás során a hatóságok „különös körülményekkel” jártak-e el (*Scott kontra Spanyolország*, 74. pont).

180. A letartóztatott terhelt azon joga, hogy ügyét különösen gyorsan tárgyalják, nem veszélyeztetheti indokolatlanul az igazságügyi hatóságok azon erőfeszítéseit, hogy feladataikat a megfelelő gondossággal lássák el (*Shabani kontra Svájc*, 65. pont; *Sadegül Özdemir kontra Törökország*, 44. pont).

5) Alternatív intézkedések

181. Az arra vonatkozó határozat meghozatala során, hogy valakit szabadlábra kell-e helyezni vagy előzetes letartóztatásba kell helyezni, a hatóságok kötelesek a személynek a tárgyaláson való megjelenését biztosító alternatív intézkedéseket mérlegelni (*Idalov kontra Oroszország* [GC], 140. pont). Ez a rendelkezés nemcsak a terhelt azon jogát mondja ki, hogy „ésszerű határidőn belül tárgyalást tartsanak ügyében vagy a tárgyalásig szabadlábra helyezték”, hanem azt is megállapítja, hogy „a szabadlábra helyezés olyan feltételekhez köthető, melyek biztosítják a tárgyaláson való megjelenést” (*Khudoyorov kontra Oroszország*, 183. pont; *Lelièvre kontra Belgium*, 97. pont; *Shabani kontra Svájc*, 62. pont).

6) Óvadék

182. Az Egyezmény 5. cikkének 3. bekezdésében előírt garancia célja nem a veszteség orvoslása, hanem különösen annak biztosítása, hogy a vádlott megjelenik a tárgyaláson. Ennek összegét ezért elsődlegesen „a [vádlottra], vagyona, a biztosíték nyújtásáért felelős személyekkel fennálló kapcsolatára, más szóval arra tekintettel kell értékelni, hogy mennyire lehet bízni abban, hogy a tárgyaláson való megjelenés elmulasztása esetén a biztosíték elvesztésének vagy a biztosíték garantálásáért felelős személyekkel szembeni intézkedésnek a kilátása elegendő visszatartó erőt képez ahhoz, hogy ki lehessen zárni a szökésre irányuló vágyat” (*Mangouras kontra Spanyolország* [GC], 78. pont; *Neumeister kontra Ausztria*, 14. pont).

183. Az óvadék kizárólag addig követelhető meg, amíg az előzetes letartóztatást igazoló okok fennállnak (*Muşuc kontra Moldova*, 42. pont; *Aleksandr Makarov kontra Oroszország*, 139. pont). Ha a szökés kockázata óvadékkal vagy más garanciákkal elkerülhető, a vádlottat szabadlábra kell helyezni, figyelemmel arra, hogy amennyiben enyhébb ítélet várható, a vádlott szökésének mérsékeltebb kockázatát figyelembe kell venni (*Vrenčev kontra Serbia*, 76. pont). A hatóságoknak olyan gondossággal kell eljárniuk a megfelelő óvadék meghatározásában, mint az arról való határozathozatal során, hogy a vádlott folyamatos letartóztatása elengedhetetlen-e (lásd többek között: *Piotr Osuch kontra Lengyelország*, 39. pont; *Bojilov kontra Bulgária*, 60. pont; *Skrobol kontra Lengyelország*, 57. pont).

184. Az óvadék összegét emellett megfelelően indokolni kell az óvadékot megállapító határozatban (*Georgieva kontra Bulgária*, 15. pont és 30–31. pont), továbbá annak figyelembe kell venni a vádlott erőforrásait (*Hristova kontra Bulgária*, 111. pont) és fizetési képességét (*Toshev kontra Bulgária*, 69–73. pont). Elképzelhető, hogy bizonyos körülmények között nem ésszerűtlen a terheltnek felrótt kár összegének figyelembevétele (*Mangouras kontra Spanyolország* [GC], 81. és 92. pont).

185. Az óvadék törvény alapján történő és bírósági felülvizsgálat nélküli automatikus elutasítása összeegyeztethetetlen az 5. cikk 3. bekezdésének garanciáival (*Piruzyan kontra Örményország*, 105. pont; *S.B.C. kontra Egyesült Királyság*, 23–24. pont).

7) A fogvatartás időtartamának igazolása

186. Nem tekinthető úgy, hogy az Egyezmény 5. cikkének 3. bekezdése feltétel nélkül engedélyezi a tárgyalást megelőző fogvatartást akkor, ha az nem halad meg egy bizonyos minimális időszakot. A hatóságoknak a fogvatartás – akármilyen rövid – időtartamát meggyőzően kell igazolniuk (*Idalov kontra Oroszország* [GC], 140. pont; *Tase kontra Románia*, 40. pont; *Castravet kontra Moldova*, 33. pont; *Belchev kontra Bulgária*, 82. pont).

8) Kiskorúak előzetes fogvatartása

187. Kiskorúak előzetes fogvatartásához kizárólag végső esetben alkalmazható intézkedésként szabad folyamodni; annak a lehető legrövidebbnek kell lennie, és – amennyiben a fogvatartás elengedhetetlen – a kiskorúakat a felnőttektől el kell különíteni (*Nart kontra Törökország*, 31. pont; *Güveç kontra Törökország*, 109. pont).

D. Az előzetes letartóztatás jogszerűségének rövid határidőn belül történő, bíróság általi felülvizsgálatához való jog (5. cikk, 4. bekezdés)

5. cikk, 4. bekezdés

„4. Szabadságától letartóztatás vagy őrizetbe vétel folytán megfosztott minden személynek joga van olyan eljáráshoz, melynek során őrizetbe vételének törvényességéről a bíróság rövid határidőn belül dönt, és törvényellenes őrizetbe vétele esetén szabadlábra helyezését rendeli el.”

1) A rendelkezés célja

188. Az 5. cikk 4. bekezdése tartalmazza az Egyezmény *habeas corpus* rendelkezését. Biztosítja a letartóztatott személyek azon jogát, hogy ténylegesen kérhessék a letartóztatás bírósági felülvizsgálatát (*Mooren kontra Németország* [GC], 106. pont; *Rakevich kontra Oroszország*, 43. pont).

189. Az, hogy a Bíróság nem állapította meg az Egyezmény 5. cikkének 1. bekezdésében szereplő követelmények megsértését, nem jelenti azt, hogy mentesül az 5. cikk 4. bekezdésének betartására irányuló felülvizsgálat elvégzésétől. A két bekezdés két különálló rendelkezés, és az előbbi betartása nem vonja maga után szükségszerűen az utóbbinak való megfelelést (*Douiyeb kontra Hollandia* [GC], 57. pont; *Kolompar kontra Belgium*, 45. pont).

2) A kérelmezett felülvizsgálat jellege

190. Az 5. cikk 4. bekezdése feljogosítja a letartóztatott vagy őrizetbe vett személyt, hogy szabadságtól való megfosztásának az 5. cikk 1. bekezdése értelmében vett „törvényességéhez” elengedhetetlen eljárási és anyagi jogi feltételek meglétének bírósági felülvizsgálatára irányuló eljárást indítson (lásd többek között: *Idalov kontra Oroszország* [GC], 161. pont; *Reinprecht kontra Ausztria*, 31. pont).

Az 5. cikk 4. bekezdése szerinti „törvényesség” ugyanazt jelenti, mint az 5. cikk 1. bekezdésében szereplő fogalom, ily módon a letartóztatott vagy őrizetbe vett személy a

fogvatartása „törvényességének” nemcsak a hazai jog követelményei, hanem az Egyezmény, az abban szereplő általános elvek, valamint az 5. cikk 1. bekezdésében megengedett korlátozások célja tükrében elvégzett felülvizsgálatára is jogosult (*Suso Musa kontra Málta*, 50. pont).

191. Az 5. cikk 4. bekezdésében szereplő követelményeknek megfelelő bírósági felülvizsgálat formái területenként eltérőek lehetnek, és a szóban forgó szabadságelvonás típusától függenek (*M.H. kontra Egyesült Királyság*, 75. pont).

192. Nem kizárt, hogy az előzetes letartóztatás jogszerűségének automatikus, valamely bíróság által bizonyos időközönként elvégzett felülvizsgálata biztosíthatja az 5. cikk 4. bekezdésében szereplő követelményeknek való megfelelést. Automatikus felülvizsgálat létesítése esetén azonban az előzetes letartóztatás jogszerűségére vonatkozó határozatokat „ésszerű időközönként” kell meghozni (*Abdulkanov kontra Oroszország*, 209. és 212–214. pont, az 5. cikk 1. bekezdésének a), c), e) és f) pontja szerinti fogvatartásra vonatkozó ítélkezési gyakorlat összefoglalása tekintetében).

193. Ha valakit az Egyezmény 5. cikke 1. bekezdésének c) pontja alapján helyeztek előzetes letartóztatásba, a „bíróságnak” jogosultnak kell lennie annak vizsgálatára, hogy elegendő bizonyíték van-e azon alapos gyanú fennállására, hogy az érintett bűncselekményt követett el, mert az ilyen gyanú fennállása elengedhetetlen ahhoz, hogy az előzetes fogvatartás az Egyezmény értelmében „törvényesnek” minősüljön (*Nikolova kontra Bulgária* [GC], 58. pont).

194. Amennyiben valamely személyt az illetékes bíróság elmarasztaló ítélete alapján fosztanak meg szabadságától, az 5. cikk 4. bekezdése szerint szükséges felülvizsgálat benne foglaltatik a bíróságnak a bírósági eljárás lezárásaként hozott döntésében (*De Wilde, Ooms és Versyp kontra Belgium*, 76. pont), további felülvizsgálatra tehát nincs szükség. Azokban az esetekben azonban, amikor a személy szabadságtól való megfosztását igazoló indokok az idő előrehaladtával esetlegesen változhatnak, szükség van az Egyezmény 5. cikkének 4. bekezdésében szereplő követelményeknek megfelelő testülethez fordulás lehetőségére (*Kafkaris kontra Ciprus* (dec.), 58. pont).

195. Az 5. cikk 4. bekezdése értelmében a fogva tartott személy jogosult egy olyan „bírósághoz” fordulni, amely hatáskörrel rendelkezik annak eldöntésére hogy az érintett szabadságtól való megfosztása nem vált-e „jogszerűtlenné” az őt a szabadságától megfosztó első határozatot követően felmerült új tényezők tükrében (*Abdulkanov kontra Oroszország*, 208. pont; *Azimov kontra Oroszország*, 151–152. pont).

196. A pszichiátriai intézetben kötelezően, hosszú időszakra elzárt pszichiátriai beteg jogosult „ésszerű időközönként” eljárást indítani fogvatartása jogszerűségének megkérdőjelezése céljából (*M.H. kontra Egyesült Királyság*, 77. pont, az alkalmazandó elvek újkeletű összefoglalása tekintetében). Önmagában nem elegendő az időszakos felülvizsgálat olyan rendszere, amelyben a kezdeményezés joga kizárólag a hatóságokat illeti meg (*X. kontra Finnország*, 170. pont; *Raudevs kontra Lettország*, 82. pont).

197. Az 5. cikk 1. bekezdésének e) pontja szerinti „törvényes őrizetben tartásra” vonatkozó kritériumok azt vonják maguk után, hogy a pszichiátriai beteg folyamatos fogvatartása jogszerűségének az 5. cikk 4. bekezdése által a garantált felülvizsgálatát a beteg mindenkori egészségi állapotára, többek között a frissen elvégzett orvosi vizsgálatokkal alátámasztott veszélyességére, nem pedig az őrizetbe vételére vonatkozó első határozat alapjául szolgáló, korábbi eseményekre tekintettel kell elvégezni (*Juncal kontra Egyesült Királyság* (dec.), 30. pont; *Ruiz Rivera kontra Svájc*, 60. pont; *H.W. kontra Németország*, 107. pont).

198. Annak a „bíróságnak”, amelyhez a fogva tartott személy az 5. cikk 4. bekezdése alkalmazásában fordulhat, nem kell az ország rendes igazságszolgáltatási gépezetébe beágyazódott klasszikus bíróságnak lennie (*Weeks kontra Egyesült Királyság*, 61. pont). Azonban olyan „igazságszolgáltatási jellegű” testületnek kell lennie, amely bizonyos eljárási

garanciákat kínál. Ily módon a „bíróságnak” mind a végrehajtó hatalmi ágtól, mind pedig az ügyben részt vevő felektől függetlennek kell lennie (*Stephens kontra Málta (1. sz.)*, 95. pont).

199. Ahhoz, hogy teljesüljenek az Egyezmény követelményei, a nemzeti bíróság általi felülvizsgálatnak meg kell felelnie a nemzeti jogszabályok anyagi jogi és eljárási jogi szabályainak egyaránt, továbbá azt az 5. cikk céljával – a személyek önkényességgel szembeni védelmével – összhangban kell lefolytatni (*Koendjibaharie kontra Hollandia*, 27. pont).

200. Noha az 5. cikk 4. bekezdése nem kötelezi a Szerződő Államokat arra, hogy az őrizetbe vétel jogszerűségének vizsgálatával foglalkozó fellebbezési fórumot hozzanak létre, az ilyen rendszert létesítő államnak – főszabály szerint – a fellebbezési szakaszban az első fokon elérhetővel azonos garanciákat kell biztosítani az őrizetben tartott személyek számára (*Kučera kontra Szlovákia*, 107. pont; *Navarra kontra Franciaország*, 28. pont; *Toth kontra Ausztria*, 84. pont).

201. Az 5. cikk 4. bekezdése nem kötelezi a fogvatartással szembeni fellebbezést vizsgáló bíróságot arra, hogy a kérelmező beadványaiban szereplő valamennyi érveléssel foglalkozzon. A bíróság azonban nem kezelheti irrelevánsként, illetve nem hagyhatja figyelmen kívül a fogvatartott által felhozott azon konkrét tényeket, amelyek alkalmasak rá, hogy megkérdőjelezzék a szabadságtól való megfosztás Egyezmény értelmében vett „törvényességéhez” elengedhetetlen feltételek fennállását (*Ilijkov kontra Bulgária*, 94. pont).

202. A „bíróságnak” jogkörrel kell rendelkeznie arra, hogy elrendelje a szabadlábra helyezést, ha megállapítja, hogy a fogvatartás jogszerűtlen; nem elegendő, ha az adott testület erre nézve csupán ajánlást tehet (*Benjamin és Wilson kontra Egyesült Királyság*, 33–34. pont).

3) Eljárási garanciák

203. Az 5. cikk 4. bekezdése szerinti eljárási tisztességesség követelménye nem teszi kötelezővé egy egységes, állandó standardnak a – kontextustól, tényállástól és körülményektől függetlenül történő – alkalmazását. Bár nem mindenkor van szükség arra, hogy az 5. cikk 4. bekezdése szerinti valamely eljárást ugyanolyan garanciák övezzenek, mint amelyeket a 6. cikk a büntető- vagy polgári jogviták tekintetében megkövetel, az eljárásnak bírósági jelleget kell öltetnie és a szabadságtól való megfosztás szóban forgó típusának megfelelő garanciákat kell nyújtania (*A. és társai kontra Egyesült Királyság* [GC], 203. pont; *Idalov kontra Oroszország* [GC], 161. pont).

204. Olyan személy esetében, akinek fogvatartása az 5. cikk 1. bekezdése c) pontjának hatálya alá tartozik, kötelező meghallgatás megtartása (*Nikolova kontra Bulgária* [GC], 58. pont). A szabadságtól való megfosztással kapcsolatos ügyekben alkalmazott alapvető eljárási jogi garanciák körébe tartozik a fogvatartott azon lehetősége, hogy akár személyesen, akár valamilyen képviselő révén meghallgassák (*Kampanis kontra Görögország*, 47. pont).

Az 5. cikk 4. bekezdése azonban nem követeli meg, hogy valamely fogva tartott személyt minden alkalommal meghallgassanak, amikor fellebbezést nyújt be a fogvatartását meghosszabbító határozattal szemben, ugyanakkor biztosítani kell számára a lehetőséget, hogy a meghallgatáshoz való jogát az ésszerű időközönként gyakorolja (*Çatal kontra Törökország*, 33. pont; *Altınok kontra Törökország*, 45. pont).

205. Az eljárásnak kontradiktóriusnak kell lennie és mindenkor biztosítani kell a felek közötti „fegyveregyenlőséget” (*Reinprecht kontra Ausztria*, 31. pont; *A. és társai kontra Egyesült Királyság* [GC], 204. pont). Az előzetes fogvatartással kapcsolatos ügyekben – mivel a folyamatos fogvatartás jogszerűségének egyik elengedhetetlen feltétele az, hogy tartósan fennálljon az alapos gyanúja annak, hogy a vádlott bűncselekményt követett el – a letartóztatott személy számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy érdemben vitassa a vele

szemben felhozott gyanúsítást, illetve vádat. Ehhez szükség lehet arra, hogy a bíróság olyan tanúkat hallgasson meg, akiknek a vallomása jelentőséggel bírhat a fogvatartás további jogszerűsége szempontjából (*Turcan kontra Moldova*, 67–70. pont).

A fegyveregyenlőség nem biztosított, ha a kérelmezőtől vagy védőjétől megtagadják a nyomozati iratok között szereplő azon dokumentumokhoz való hozzáférést, amelyek alapvető fontosságúak a fogvatartás jogszerűségének érdemi kifogásolásához (*Ovsjannikov kontra Észtország*, 72. pont; *Fodale kontra Olaszország*, 41. pont; *Korneykova kontra Ukrajna*, 68. pont). Az is elengedhetetlen lehet, hogy az érintett személy ne csak a személyes meghallgatásra kapjon lehetőséget, hanem hogy tényleges ügyvédi segítségben részesüljön (*Cernák kontra Szlovákia*, 78. pont).

206. A kontradiktórius eljárás elvét és a fegyveregyenlőséget a fellebbviteli bíróságok előtti eljárások során is tiszteletben kell tartani (*Çatal kontra Törökország*, 33–34. pont, valamint az ott hivatkozott ügyek).

4) A „rövid határidőn belüli döntésre” vonatkozó követelmény

207. Az 5. cikk 4. bekezdése – azzal, hogy garantálja a fogva tartott személyek számára a fogvatartásuk jogszerűségének kifogásolása iránti eljárás megindításához való jogot – azt is kimondja, hogy az ilyen eljárás megindítását követően az érintetteknek joguk van a fogvatartás jogszerűségével, valamint – jogellenességének bebizonyosodása esetén – annak megszüntetésével kapcsolatos, rövid határidőn belüli bírósági döntésre (*Idalov kontra Oroszország* [GC], 154. pont; *Baranowski kontra Lengyelország*, 68. pont). Az egyes ügyek körülményeinek tükrében kell megvizsgálni azt a kérdést, hogy tiszteletben tartották-e a rövid határidőn belüli döntéshez való jogot (*Rehbock kontra Szlovénia*, 84. pont).

208. A jogszerűségi felülvizsgálatra irányuló lehetőséget a szabadságelvonást követően hamarosan, az után pedig – szükség esetén – ésszerű időközönként kell biztosítani (*Molotchko kontra Ukrajna*, 148. pont).

209. A „rövid határidőn belül” [*à bref délai*] fogalma az 5. cikk 3. bekezdésében alkalmazott „haladéktalanul” [*aussitôt*] kifejezésnél kisebb fokú sürgősségre utal (*E. kontra Norvégia*, 64. pont; *Brogan és társai kontra Egyesült Királyság*, 59. pont).

Amennyiben azonban a valamely személy szabadságának elvonására irányuló határozatot nem bíróság, hanem nem-bírósági jellegű hatóság hozta, a bírósági felülvizsgálattal kapcsolatos, „rövid határidőn belüli döntésre” vonatkozó, az 5. cikk 4. bekezdése szerinti standard közelebb kerül a „haladéktalan” döntés követelményéhez (*Shcherbina kontra Oroszország*, 65–70. pont, amely ügyben a kérelmező őrizetbe vételét elrendelő, az ügyész által kibocsátott döntés bírósági felülvizsgálatával kapcsolatos, tizenhat napos határidőt túlzottan hosszúnak ítélték).

210. A „rövid határidőn belüli döntésre” vonatkozó norma kevésbé szigorú a fellebbviteli bíróságok előtti eljárások esetén (*Abdulchanov kontra Oroszország*, 198. pont). Amennyiben a fogvatartást elrendelő eredeti döntést – a tisztességes eljárással kapcsolatos megfelelő garanciákat kínáló eljárás keretében – bíróság bocsátotta ki, a Bíróság elfogadhatónak tartja a másodfokú bíróságok előtti eljárások keretében a hosszabb felülvizsgálati időszakokat (*Shcherbina kontra Oroszország*, 65. pont).

a) A figyelembe veendő időszak

211. A Bíróság azt a pillanatot tekinti kiindulópontnak, amikor a szabadlábra helyezés iránti kérelmet benyújtották, illetve eljárást megindították. A releváns időszak a kérelmező fogvatartásának jogszerűségére vonatkozó jogerős döntéssel ér véget, ide értve a fellebbezési eljárásokat is (*Sanchez-Reisse kontra Svájc*, 54. pont; *E. kontra Norvégia*, 64. pont).

212. Ha a bírósághoz fordulás feltétele valamely közigazgatási jogorvoslat kimerítése, az időszak akkor kezdődik, amikor a kérdést a közigazgatási hatóság elé terjesztették (*Sanchez-Reisse kontra Svájc*, 54. pont).

213. Ha az eljárást két igazságszolgáltatási szinten folytatták le, általános értékelést kell végezni annak meghatározása érdekében, hogy a „rövid határidőn belüli döntésre” vonatkozó követelményt betartották-e (*Hutchison Reid kontra Egyesült Királyság*, 78. pont; *Navarra kontra Franciaország*, 28. pont).

b) A rövid határidőn belüli döntés értékelése során figyelembe veendő, releváns tényezők

214. A „rövid határidőn belüli” kifejezés nem határozható meg elvontan. Az 5. cikk 3. bekezdésében és a 6. cikk 1. bekezdésében szereplő, az „ésszerű időhatárra” vonatkozó előírásokhoz hasonlóan ezt is az egyes ügyek körülményeinek tükrében kell meghatározni (*R.M.D. kontra Svájc*, 42. pont).

215. Az 5. cikk 4. bekezdésében megkövetelt, rövid határidőn belüli jelleg értékelése során hasonló tényezőket kell figyelembe venni, mint amelyek az Egyezmény 5. cikk 3. bekezdése és 6. cikkének 1. bekezdése szerinti, ésszerű határidőn belüli tárgyalásra vonatkozó követelményével kapcsolatban játszanak szerepet; ilyen például a hatóságok által tanúsított gondosság, a fogva tartott személy által okozott bármely késedelem, továbbá az állam felelősségét ki nem váltó egyéb késedelmet okozó tényezők (*Mooren kontra Németország* [GC], 106. pont; *Kolompar kontra Belgium*, 42. pont).

216. Míg a 6. cikk 1. bekezdése szerinti ügyekben eltérést kevésbé engedő főszabály az eljárási fokoként egyéves időszak, a szabadsággal kapcsolatos kérdésekre vonatkozóan az 5. cikk 4. bekezdése különös gyorsaságot igényel (*Panchenko kontra Oroszország*, 117. pont). Amikor egy személy szabadsága forog kockán, a Bíróság igen szigorú standardokat alkalmaz arra vonatkozóan, hogy az állam betartotta-e a fogvatartás jogszerűsége rövid határidőn belüli felülvizsgálatának követelményét (lásd például: *Kadem kontra Málta*, 44–45. pont, amely ügyben a Bíróság a kérelmező fogvatartásának jogszerűségével kapcsolatos döntéshozatal tizenhét napos időtartamát túlzottnak ítélte, valamint *Mamedova kontra Oroszország*, 96. pont, amely ügyben a Bíróság úgy vélte, hogy sérti a „rövid határidőn belüli döntés” követelményét a többek között huszonhat napig tartó fellebbviteli eljárás hossza).

217. Amennyiben a döntés összetett kérdések – például a fogva tartott személy egészségügyi állapotának – vizsgálatával jár, ezt figyelembe lehet venni annak mérlegelésekor, hogy milyen hosszú az 5. cikk 4. bekezdése szerinti „ésszerű” határidő. Ugyanakkor még bonyolult ügyekben is léteznek olyan tényezők – többek között az előzetes letartóztatás esetében az ártatlanság védelme –, amelyek megkövetelik, hogy a hatóságok különösen rövid határidőn belül folytassák le a felülvizsgálatot (*Frasik kontra Lengyelország*, 63. pont; *Jablonski kontra Lengyelország*, 91–93. pont).

218. A büntetőügyekben az előzetes fogvatartás a felülvizsgálatok közötti rövid időszakokat teszi szükségessé (*Bezicheri kontra Olaszország*, 21. pont).

219. Ha a határozathozatal előtt eltelt idő hossza nyilvánvalóan összeegyeztethetetlen a rövid határidőn belüli döntés fogalmával, a Bíróság az államtól fog magyarázatot kérni a késedelemre, illetve az államot fogja arra kötelezni, hogy terjessze elő a szóban forgó időtartamot igazoló rendkívüli jogalapokat (*Musial kontra Lengyelország* [GC], 44. pont; *Koendjiharie kontra Hollandia*, 29. pont).

220. Sem a túlzott munkateher, sem pedig a törvénykezési szünet nem igazolhatja az igazságügyi hatóságok hallgatását (*E. kontra Norvégia*, 66. pont; *Bezicheri kontra Olaszország*, 25. pont).

E. A jogellenes őrizetben tartás miatti kártalanításhoz való jog (5. cikk, 5. bekezdés)

5. cikk, 5. bekezdése

„5. Mindenkinek, aki e Cikk rendelkezéseinek megsértésével végrehajtott letartóztatás vagy őrizetbe vétel áldozata, joga van kártalanításra.”

1) Alkalmazhatóság

221. Az 5. bekezdésben előírt, kártalanításhoz való jog előfeltétele, hogy vagy valamely hazai hatóság vagy a Bíróság megállapítsa valamely másik bekezdés megsértését (lásd többek között: *N.C. kontra Olaszország* [GC], 49. pont; *Pantea kontra Románia*, 262. pont; *Vachev kontra Bulgária*, 78. pont).

222. Az 5. cikk bármely egyéb rendelkezésének – közvetlen vagy érdemi – megsértése hazai hatóság általi megállapításának hiányában, az 5. cikk 5. bekezdésének alkalmazhatóságához magának a Bíróságnak kell először ilyen jogsértés fennállását megállapítania (lásd például: *Nechiporuk és Yonkalo kontra Ukrajna*, 227. és 229. pont; *Yankov kontra Bulgária*, 190–193. pont).

223. Az 5. cikk 5. bekezdésének alkalmazhatósága nem függ a jogellenesség hazai megállapításától, illetve arra vonatkozó bizonyítéktól, hogy a jogsértés hiányában a személyt szabadlábra helyezték volna (*Blackstock kontra Egyesült Királyság*, 51. pont; *Waite kontra Egyesült Királyság*, 73. pont). Elképzelhető, hogy a letartóztatás vagy őrizetbe vétel a hazai jog szerint jogszerű, de akkor is sérti az 5. cikket, ami miatt az 5. cikk 5. bekezdése alkalmazandóvá válik (*Harkmann kontra Észtország*, 50. pont).

2) Bírósági jogorvoslat

224. Az 5. cikk 5. bekezdése közvetlen és a nemzeti bíróságok előtt érvényesíthető jogot keletkeztet a kártalanításra (*A. és társai kontra Egyesült Királyság* [GC], 229. pont; *Storck kontra Németország*, 122. pont).

3) A kártalanítás rendelkezésre állása

225. Az 5. cikk 5. bekezdését akkor tartják be, ha az 1., 2., 3. vagy 4. bekezdésbe ütköző szabadságelvonás tekintetében kártalanítást lehet kérni (legújabb ítélkezési gyakorlatként lásd: *Michalák kontra Szlovákia*, 204. pont; *Lobanov kontra Oroszország*, 54. pont).

226. A kártalanításhoz való, érvényesíthető jognak akár a Bíróság ítélete előtt, akár azt követően kell rendelkezésre állnia (*Stanev kontra Bulgária* [GC], 183–184. pont; *Brogan és társai kontra Egyesült Királyság*, 67. pont).

227. A kártalanításhoz való jog tényleges érvényesíthetőségét kellő bizonyossággal kell biztosítani (lásd például: *Ciulla kontra Olaszország*, 44. pont; *Sakik és társai kontra Törökország*, 60. pont). A kártalanítás lehetőségének mind elméletileg (*Dubovik kontra Ukrajna*, 74. pont), mind pedig gyakorlatilag (*Chitayev és Chitayev kontra Oroszország*, 195. pont) rendelkezésre kell állnia.

228. A kártalanításra irányuló kérelmek elbírálásakor a hazai hatóságok az 5. cikkre tekintettel és túlzott alaki követelmények nélkül kötelesek értelmezni és alkalmazni a hazai jogot (*Shulgin kontra Ukrajna*, 65. pont; *Houtman és Meeus kontra Belgium*, 46. pont).

4) A kártalanítás jellege

229. A kártalanításhoz való jog elsősorban vagyoni kompenzációra utal. Nem biztosít jogot a fogvatartott személy szabadlábra helyezésére, ami az Egyezmény 5. cikke 4. bekezdésének hatálya alá tartozik (*Bozano kontra Franciaország*, a Bizottság határozata).

230. Az előzetes fogvatartás időszakának a büntetésbe való beszámítása – annak nem pénzügyi jellege miatt – nem minősül kártalanításnak (*Włoch kontra Lengyelország (2. sz.)*, 32. pont).

5) Kár fennállása

231. Az 5. cikk 5. bekezdése nem tiltja meg a Szerződő Államok számára, hogy a kártalanítás megítélését attól tegyék függővé, hogy az érintett személy bizonyítani tudja-e a jogsértésből eredő kárt. A „kártalanítás” nem merülhet fel, ha nincs megtérítendő vagyoni vagy nem vagyoni kár (*Wassink kontra Hollandia*, 38. pont).

232. A jogellenes fogvatartásból eredő nem vagyoni kárra vonatkozó bizonyíték megkövetelésével kapcsolatos túlzott alaki feltételek azonban nem egyeztethetők össze a kártalanításhoz való joggal (*Danev kontra Bulgária*, 34–35. pont).

6) A kártalanítás mértéke

233. Az Egyezmény 5. cikkének 5. bekezdése nem jogosítja fel a kérelmezőt meghatározott kártalanítási összegre (*Damian-Burueana és Damian kontra Románia*, 89. pont; *Şahin Çağdaş kontra Törökország*, 34. pont).

234. A jogsértés súlyosságához képest elhanyagolható vagy aránytalan kártalanítás azonban nem felel meg az 5. cikk 5. bekezdésének, mivel elméletivé és látszólagossá tenné az e rendelkezés által garantált jogot (*Cumber kontra Egyesült Királyság*, a Bizottság határozata; *Attard kontra Málta* (dec.)).

235. A kártalanítás mértéke nem lehet jelentősen alacsonyabb a Bíróság által hasonló ügyekben megítéltnél (*Ganea kontra Moldova*, 30. pont; *Cristina Boicenco kontra Moldova*, 43. pont).

A HIVATKOZOTT ÜGYEK LISTÁJA

Az ezen iránymutatásban hivatkozott esetjog az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéleteire vagy határozataira, valamint az Emberi Jogok Európai Bizottságának határozataira vagy jelentéseire vonatkozik.

Eltérő jelzés hiányában minden hivatkozás a Bíróság valamely Kamarája által az ügy érdemében hozott valamely ítéletre vonatkozik. A „(dec.)” rövidítés azt jelzi, hogy az idézet a Bíróság egyik határozatából származik, a „[GC]” pedig azt, hogy az ügyet a Nagykamara tárgyalta.

Az iránymutatás elektronikus változatában a hivatkozott ügyekre mutató hiperlinkek a HUDOC adatbázisra (<<http://hudoc.echr.coe.int>>) mutatnak, amely a Bíróság (a Nagykamara, a Kamarák és a tanácsok ítéletei, határozatai, közzé, közzétett ügyek, tanácsadó vélemények és az ítélkezési gyakorlatra vonatkozó tájékoztatóból származó jogi összefoglalók), a Bizottság (határozatok és jelentések), valamint a Miniszteri Bizottság (ajánlások) ítélkezési gyakorlatához biztosít hozzáférést.

A Bíróság ítéleteit és határozatait két hivatalos nyelven, azaz angolul és/vagy franciául hozza. A HUDOC számos jelentős ügy csaknem harminc nem hivatalos nyelvű fordítását is tartalmazza, valamint harmadik személyek által összeállított, nagyjából száz online ítélkezési gyakorlatot tartalmazó gyűjteményre mutató linkeket is tartalmaz.

—A—

- A. és társai kontra Bulgária*, 51776/08. sz., 2011. november 29.
A. és társai kontra Egyesült Királyság [GC], 3455/05. sz., ECHR 2009.
Abdulkhanov kontra Oroszország, 14743/11. sz., 2012. október 2.
Adamov kontra Svájc, 3052/06. sz., 2011. június 21.
Airey kontra Írország, 6289/73. sz., a Bizottság 1977. július 7-i határozata, Decisions and Reports (DR) 8
Aleksandr Makarov kontra Oroszország, 15217/07. sz., 2009. március 12.
Aleksanyan kontra Oroszország, 46468/06. sz., 2008. december 22.
Altınok kontra Törökország, 31610/08. sz., 2011. november 29.
Ambruszkiewicz kontra Lengyelország, 38797/03. sz., 2006. május 4.
Amie és társai kontra Bulgária, 58149/08. sz., 2013. február 12.
Amuur kontra Franciaország, 1996. június 25., *Reports of Judgments and Decisions* 1996-III
Angelova kontra Bulgária, 38361/97. sz., ECHR 2002-IV
Aquilina kontra Málta [GC], 25642/94. sz., ECHR 1999-III
Ashingdane kontra Egyesült Királyság, 1985. május 28., Series A no. 93
Assanidze kontra Grúzia [GC], 71503/01. sz., ECHR 2004-II
Assenov és társai kontra Bulgária, 1998. október 28., *Reports* 1998-VIII
Attard kontra Málta (dec.), 46750/99. sz., 2000. szeptember 28.
Austin és társai kontra Egyesült Királyság [GC], 39692/09., 40713/09. és 41008/09. sz., 2012. március 15.
Azimov kontra Oroszország, 67474/11. sz., 2013. április 18.

—B—

- B. kontra Ausztria*, 1990. március 28., Series A no. 175
Baranowski kontra Lengyelország, 28358/95. sz., ECHR 2000-III
Becciev kontra Moldova, 9190/03. sz., 2005. október 4.

Beiere kontra Lettország, 30954/05. sz., 2011. november 29.
Bejaoui kontra Görögország, 23916/94. sz., a Bizottság 1995. április 6-i határozata
Belchev kontra Bulgária, 39270/98. sz., 2004. április 8.
Belevitskiy kontra Oroszország, 72967/01. sz., 2007. március 1.
Benham kontra Egyesült Királyság, 1996. június 10., *Reports* 1996-III
Benjamin és Wilson kontra Egyesült Királyság, 28212/95. sz., 2002. szeptember 26.
Bergmann kontra Észtország, 38241/04. sz., 2008. május 29.
Bezicheri kontra Olaszország, 1989. október 25., Series A no. 164
Blackstock kontra Egyesült Királyság, 59512/00. sz., 2005. június 21.
Boicenco kontra Moldova, 41088/05. sz., 2006. július 11.
Bojilov kontra Bulgária, 45114/98. sz., 2004. december 22.
Bollan kontra Egyesült Királyság (dec.), 42117/98. sz., ECHR 2000-V
Bordovskiy kontra Oroszország, 49491/99. sz., 2005. február 8.
Bouamar kontra Belgium, 1988. február 29., Series A no. 129
Bozano kontra Franciaország, 9990/82. sz., a Bizottság 1984. május 15-i határozata, DR 39
Bozano kontra Franciaország, 1986. december 18., Series A no. 111
Brand kontra Hollandia, 49902/99. sz., 2004. május 11.
Brega és társai kontra Moldova, 61485/08. sz., 2012. január 24.
Brincat kontra Olaszország, 1992. november 26., Series A no. 249-A
Brogan és társai kontra Egyesült Királyság, 1988. november 29., Series A no. 145-B
Bykov kontra Oroszország [GC], 4378/02. sz., 2009. március 10.

—C—

Calmanovici kontra Románia, 42250/02. sz., 2008. július 1.
Castravet kontra Moldova, 23393/05. sz., 2007. március 13.
Çatal kontra Törökország, 26808/08. sz., 2012. április 17.
Chahal kontra Egyesült Királyság, 1996. november 15., *Reports* 1996-V
Chitayev és Chitayev kontra Oroszország, 59334/00. sz., 2007. január 18.
Chraidi kontra Németország, 65655/01. sz., ECHR 2006-XII
Cernák kontra Szlovákia, 36997/08. sz., 2013. december 17.
Ciulla kontra Olaszország, 1989. február 22., Series A no. 148
Clooth kontra Belgium, 1991. december 12., Series A no. 225
Čonka kontra Belgium, 51564/99. sz., ECHR 2002-I
Creangă kontra Románia [GC], 29226/03. sz., 2012. február 23.
Cristina Boicenco kontra Moldova, 25688/09. sz., 2011. szeptember 27.
Cumber kontra Egyesült Királyság, 28779/95. sz., a Bizottság 1996. november 27-i határozata

—D—

D.D. kontra Litvánia, 13469/06. sz., 2012. február 14.
D.G. kontra Írország, 39474/98. sz., ECHR 2002-III
Dacosta Silva kontra Spanyolország, 69966/01. sz., ECHR 2006-XIII
Damian-Burueana és Damian kontra Románia, 6773/02. sz., 2009. május 26.
Danev kontra Bulgária, 9411/05. sz., 2010. szeptember 2.
De Jong, Baljet és Van den Brink kontra Hollandia, 1984. május 22., Series A no. 77
Delcourt kontra Belgium, 2689/65. sz., a Bizottság 1968. október 1-jei jelentésében említett
 1967. február 7-i bizottsági határozat
Del Río Prada kontra Spanyolország [GC], 42750/09. sz., ECHR 2013.
Dereci kontra Törökország, 77845/01. sz., 2005. május 24.

De Wilde, Ooms és Versyp kontra Belgium, 1971. június 18., Series A no. 12
Dikme kontra Törökország, 20869/92. sz., ECHR 2000-VIII
Douiyebe kontra Hollandia [GC], 31464/96. sz., 1999. augusztus 4.
Drozd és Janousek kontra Franciaország és Spanyolország, 1992. június 26., Series A no. 240
Dubovik kontra Ukrajna, 33210/07. és 41866/08. sz., 2009. október 15.

—E—

E. kontra Norvégia, 1990. augusztus 29., Series A no. 181-A
El-Masri kontra Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság [GC], 39630/09. sz., ECHR 2012
Elçi és társai kontra Törökország, 23145/93. és 25091/94. sz., 2003. november 13.
Engel és társai kontra Hollandia, 1976. június 8., Series A no. 22
Enhorn kontra Svédország, 56529/00. sz., ECHR 2005-I
Epple kontra Németország, 77909/01. sz., 2005. március 24.
Erdagöz kontra Törökország, 21890/93. sz., 1997. október 22., *Reports* 1997-VI
Erkalo kontra Hollandia, 1998. szeptember 2., *Reports* 1998-VI

—F—

Farhad Aliyev kontra Azerbajdzsán, 37138/06. sz., 2010. november 9.
Fodale kontra Olaszország, 70148/01. sz., ECHR 2006-VII
Foka kontra Törökország, 28940/95. sz., 2008. június 24.
Fox, Campbell és Hartley kontra Egyesült Királyság, 1990. augusztus 30., Series A no. 182
Frasik kontra Lengyelország, 22933/02. sz., ECHR 2010
Freda v Olaszország, 8916/80. sz., a Bizottság 1980. október 7-i határozata, DR 21

—G—

Gahramanov kontra Azerbajdzsán (dec.), 26291/06. sz., 2013. október 15.
Ganea kontra Moldova, 2474/06. sz., 2011. május 17.
G.K. kontra Lengyelország, 38816/97. sz., 2004. január 20.
Gaidjurgis kontra Litvánia (dec.), 49098/99. sz., 2001. június 16.
Galstyan kontra Örményország, 26986/03. sz., 2007. november 15.
Garycki kontra Lengyelország, 14348/02. sz., 2007. február 6.
Gasiņš kontra Lettorság, 69458/01. sz., 2011. április 19.
Gatt kontra Málta, 28221/08. sz., ECHR 2010
Gebremedhin [Gaberamadhién] kontra Franciaország, 25389/05. sz., ECHR 2007-II
Georgieva kontra Bulgária, 16085/02. sz., 2008. július 3.
Gillan és Quinton kontra Egyesült Királyság, 4158/05. sz., ECHR 2010
Giorgi Nikolaisvili kontra Grúzia, 37048/04. sz., 2009. január 13.
Giulia Manzoni kontra Olaszország, 1997. július 1., *Reports* 1997-IV
Glien kontra Németország, 7345/12. sz., 2013. november 28.
Górski kontra Lengyelország, 28904/02. sz., 2005. október 4.
Gutsanovi kontra Bulgária, 34529/10. sz., ECHR 2013
Güveç kontra Törökország, 70337/01. sz., ECHR 2009
Guzzardi kontra Olaszország, 1980. november 6., Series A no. 39

—H—

H.L. kontra Egyesült Királyság, 45508/99. sz., ECHR 2004-IX

H.M. kontra Svájc, 39187/98. sz., ECHR 2002-II
Gutsanovi kontra Bulgária, 17167/11. sz., 2013. szeptember 19.
Harkmann kontra Észtország, 2192/03. sz., 2006. július 11.
Hilda Hafsteinsdóttir kontra Izland, 40905/98. sz., 2004. június 8.
Hood kontra Egyesült Királyság [GC], 27267/95. sz., ECHR 1999-I
Houtman és Meeus kontra Belgium, 22945/07. sz., 2009. március 17.
Hristova kontra Bulgária, 60859/00. sz., 2006. december 7.
Huber kontra Svájc, 1990. október 23., Series A no. 188
Hutchison Reid kontra Egyesült Királyság, 50272/99. sz., ECHR 2003-IV

—I—

I.A. kontra Franciaország, 1998. szeptember 23., *Reports* 1998-VII
I.I. kontra Bulgária, 44082/98. sz., 2005. június 9.
Ichin és társai kontra Ukrajna, 28189/04. és 28192/04. sz., 2010. december 21.
Idalov kontra Oroszország [GC], 5826/03. sz., 2012. május 22.
Ilaşcu és társai kontra Moldova és Oroszország [GC], 48787/99. sz., ECHR 2004-VII
Ilgar Mammadov kontra Azerbajdzsán, 15172/13. sz., 2014. május 22.
Ilijkov kontra Bulgária, 33977/96. sz., 2001. július 26.
Iliya Stefanov kontra Bulgária, 65755/01. sz., 2008. május 22.
İpek és társai kontra Törökország, 17019/02. és 30070/02. sz., 2009. február 3.
Írország kontra Egyesült Királyság, 1978. január 18., Series A no. 25
Iskandarov kontra Oroszország, 17185/05. sz., 2010. szeptember 23.

—J—

Jablonski kontra Lengyelország, 33492/96. sz., 2000. december 21.
James, Wells és Lee kontra Egyesült Királyság, 25119/09., 57715/09. és 57877/09. sz., 2012. szeptember 18.
Jarzyński kontra Lengyelország, 15479/02. sz., 2005. október 4.
Ječius kontra Litvánia, 34578/97, ECHR 2000-IX
Juncal kontra Egyesült Királyság (dec.), 32357/09. sz., 2013. szeptember 17.

—K—

Kerr kontra Egyesült Királyság (dec.), 40451/98. sz., 1999. december 7.
Kaboulov kontra Ukrajna, 41015/04. sz., 2009. november 19.
Kadem kontra Málta, 55263/00. sz., 2003. január 9.
Kafkaris kontra Ciprus (2. sz.) (dec.), 9644/09. sz., 2011. június 21.
Kalashnikov kontra Oroszország, 47095/99. sz., ECHR 2002-VI
Kallweit kontra Németország, 17792/07. sz., 2011. január 13.
Kampanis kontra Görögország, 17977/91. sz., 1995. július 13.
Kanagaratnam kontra Belgium, 15297/09. sz., 2011. december 13.
Kandzhov kontra Bulgária, 68294/01. sz., 2008. november 6.
Kane kontra Ciprus (dec.), 33655/06. sz., 2011. szeptember 13.
Kharin kontra Oroszország, 37345/03. sz., 2011. február 3.
Khodorkovskiy kontra Oroszország, 5829/04. sz., 2011. május 31.
Khudoyorov kontra Oroszország, 6847/02. sz., ECHR 2005-X (kivonatok)
Koendjibiharie kontra Hollandia, 1990. október 25., Series A no. 185-B
Kolompar kontra Belgium, 1992. szeptember 24., Series A no. 235-C
Koniarska kontra United Kingdom, 33670/96. sz., (dec.) 2000. október 12.

Korneykova kontra Ukrajna, 39884/05. sz., 2012. január 19.
Kortesis kontra Görögország, 60593/10. sz., 2012. június 12.
Krejčír kontra the Cseh Köztársaság, 39298/04. és 8723/05. sz., 2009. március 26.
Krupko és társai kontra Oroszország, 26587/07. sz., 2014. június 26.
Kučera kontra Szlovákia, 48666/99. sz., 2007. július 17.
Kudla kontra Lengyelország [GC], 30210/96. sz., ECHR 2000-XI
Kurt kontra Törökország, 1998. május 25., *Reports* 1998-III

—L—

L.B. kontra Belgium, 22831/08. sz., 2012. október 2.
Labita kontra Olaszország [GC], 26772/95. sz., ECHR 2000-IV
Ladent kontra Lengyelország, 11036/03. sz., 2008. március 18.
Laumont kontra Franciaország, 43626/98. sz., ECHR 2001-XI
Lavents kontra Lettország, 58442/00. sz., 2002. november 28.
Lawless kontra Írország (3. sz.), 1961. július 1., Series A no. 3
Lebedev kontra Oroszország, 4493/04. sz., 2007. október 25.
Lelièvre kontra Belgium, 11287/03. sz., 2007. november 8.
Letellier kontra Franciaország, 1991. június 26., Series A no. 207
Lloyd és társai kontra Egyesült Királyság, 29798/96. sz. és társai, 2005. március 1.
Lobanov kontra Oroszország, 16159/03. sz., 2008. október 16.
Luberti kontra Olaszország, 1984. február 23., Series A no. 75

—M—

M. kontra Németország, 19359/04. sz., ECHR 2009
M.A. kontra Ciprus, 41872/10. sz., ECHR 2013
Mahdid és Haddar kontra Ausztria (dec.), 74762/01. sz., ECHR 2005-XIII
Mamedova kontra Oroszország, 7064/05. sz., 2006. június 1.
Mancini kontra Olaszország, 44955/98. sz., ECHR 2001-IX
Mangouras kontra Spanyolország [GC], 12050/04. sz., ECHR 2010
Marturana kontra Olaszország, 63154/00. sz., 2008. március 4.
Matznetter kontra Ausztria, 1969. november 10., Series A no. 10
McKay kontra Egyesült Királyság [GC], 543/03. sz., ECHR 2006-X
McVeigh és társai kontra United Kingdom, 8022/77., 8025/77., 8027/77. sz., a Bizottság
 1981. március 18-i jelentése
Medova kontra Oroszország, 25385/04. sz., 2009. január 15.
Medvedyev és társai kontra Franciaország [GC], 3394/03. sz., ECHR 2010
Meloni kontra Svájc, 61697/00. sz., 2008. április 10.
M.H. kontra Egyesült Királyság, 11577/06. sz., 2013. október 22.
Michalák kontra Szlovákia, 30157/03. sz., 2011. február 8.
Minjat kontra Svájc, 38223/97. sz., 2003. október 28.
Mogoş és társai kontra Románia (dec.), 20420/02. sz., 2004. május 6.
Molotchko kontra Ukrajna, 12275/10. sz., 2012. április 26.
Monnell és Morris kontra Egyesült Királyság, 1987. március 2., Series A no. 115
Mooren kontra Németország [GC], 11364/03. sz., 2009. július 9.
Morsink kontra Hollandia, 48865/99. sz., 2004. május 11.
Mubilanzila májuseka és Kaniki Mitunga kontra Belgium, 13178/03. sz., ECHR 2006-XI
Murray kontra Egyesült Királyság [GC], 1994. október 28., Series A no. 300-A
Musiał kontra Lengyelország [GC], 24557/94. sz., ECHR 1999-II

Muşuc kontra Moldova, 42440/06. sz., 2007. november 6.

—N—

N.C. kontra Olaszország [GC], 24952/94. sz., ECHR 2002-X
Nada kontra Svájc [GC], 10593/08. sz., ECHR 2012
Nart kontra Törökország, 20817/04. sz., 2008. május 6.
Nasrullojev kontra Oroszország, 656/06. sz., 2007. október 11.
Năstase-Silivestru kontra Románia, 74785/01. sz., 2007. október 4.
Navarra kontra Franciaország, 1993. november 23., Series A no. 273-B
Nechiporuk és Yonkalo kontra Ukrajna, 42310/04. sz., 2011. április 21.
Neumeister kontra Ausztria, 1968. június 27., Series A no. 8
Niedbala kontra Lengyelország, 27915/95. sz., 2000. július 4.
Nielsen kontra Dánia, 1988. november 28., Series A no. 144
Nikolov kontra Bulgária, 38884/97. sz., 2003. január 30.
Nikolova kontra Bulgária [GC], 31195/96. sz., ECHR 1999-II
Nikolova kontra Bulgária (2. sz.), 40896/98. sz., 2004. szeptember 30.
Novotka kontra Szlovákia (dec.), 47244/99. sz., 2003. november 4.
Nowak kontra Ukrajna, 60846/10. sz., 2011. március 31.
Nowicka kontra Lengyelország, 30218/96. sz., 2002. december 3.

—O—

O.H. kontra Németország, 4646/08. sz., 2011. november 24.
O’Hara kontra Egyesült Királyság, 37555/97. sz., ECHR 2001-X
Ostendorf kontra Németország, 15598/08. sz., 2013. március 7.
Osypenko kontra Ukrajna, 4634/04. sz., 2010. november 9.
Öcalan kontra Törökország (dec.), 46221/99. sz., 2000. december 14.
Öcalan kontra Törökország [GC], 46221/99. sz., ECHR 2005-IV
Oral és Atabay kontra Törökország, 39686/02. sz., 2009. június 23.
Ovsjannikov kontra Észtország, 1346/12. sz., 2014. február 20.

—P—

P. és S. kontra Lengyelország, 57375/08. sz., 2012. október 30.
Panchenko kontra Oroszország, 45100/98. sz., 2005. február 8.
Pankiewicz kontra Lengyelország, 34151/04. sz., 2008. február 12.
Pantea kontra Románia, 33343/96. sz., ECHR 2003-VI
Paradis kontra Németország (dec.), 4065/04. sz., 2007. szeptember 4.
Petkov és Profirov kontra Bulgária, 50027/08. és 50781/09. sz., 2014. június 24.
Petukhova kontra Oroszország, 28796/07. sz., 2013. május 2.
Piotr Baranowski kontra Lengyelország, 39742/05. sz., 2007. október 2.
Piotr Osuch kontra Lengyelország, 30028/06. sz., 2009. november 3.
Piruzyan kontra Örményország, 33376/07. sz., 2012. június 26.
Plesó kontra Magyarország, 41242/08. sz., 2012. október 2.
Prencipe kontra Monaco, 43376/06. sz., 2009. július 16.

—Q—

Quinn kontra Franciaország, 1995. március 22., Series A no. 311

—R—

R.L. és M.-J.D. kontra Franciaország, 44568/98. sz., 2004. május 19.
R.M.D. kontra Svájc, 1997. szeptember 26., *Reports* 1997-VI
Radu kontra Németország, 20084/07. sz., 2013. május 16.
Rahimi kontra Görögország, 8687/08. sz., 2011. április 5.
Rakevich kontra Oroszország, 58973/00. sz., 2003. október 28.
Rantsev kontra Ciprus és Oroszország, 25965/04. sz., ECHR 2010
Raudevs kontra Lettország, 24086/03. sz., 2013. december 17.
Rehbock kontra Szlovénia, 29462/95. sz., ECHR 2000-XII
Reinprecht kontra Ausztria, 67175/01. sz., ECHR 2005-XII
Riad és Idiab kontra Belgium, 29787/03. és 29810/03. sz., 2008. január 24.
Riera Blume és társai kontra Spanyolország, 37680/97. sz., ECHR 1999-VII
Ruiz Rivera kontra Svájc, 8300/06. sz., 2014. február 18.

—S—

S.B.C. kontra Egyesült Királyság, 39360/98. sz., 2001. június 19.
S.P. kontra Belgium (dec.), 12572/08. sz., 2011. június 14.
S.R. kontra Hollandia (dec.), 13837/07. sz., 2012. szeptember 18.
Saadi kontra Egyesült Királyság, 13229/03. sz., 2006. július 11.
Saadi kontra Egyesült Királyság [GC], 13229/03. sz., ECHR 2008
Sadegül Özdemir kontra Törökország, 61441/00. sz., 2005. augusztus 2.
Şahin Çağdaş kontra Törökország, 28137/02. sz., 2006. április 11.
Sakık és társai kontra Törökország, 1997. november 26., *Reports* 1997-VII
Salayev kontra Azerbajdzsán, 40900/05. sz., 2010. november 9.
Sanchez-Reisse kontra Svájc, 1986. október 21., Series A no. 107
Sarigiannis kontra Olaszország, 14569/05. sz., 2011. április 5.
Schiesser kontra Svájc, 1979. december 4., Series A no. 34
Schwabe és M.G. kontra Németország, 8080/08. sz., 2011. december 1.
Scott kontra Spanyolország, 1996. december 18., *Reports* 1996-VI
Selçuk kontra Törökország, 21768/02. sz., 2006. január 10.
Shabani kontra Svájc, 29044/06. sz., 2009. november 5.
Shamayev és társai kontra Grúzia és Oroszország, 36378/02. sz., ECHR 2005-III
Shamsa kontra Lengyelország, 45355/99. és 45357/99. sz., 2003. november 27.
Shcherbina kontra Oroszország, 41970/11. sz., 2014. június 26.
Shimovolos kontra Oroszország, 30194/09. sz., 2011. június 21.
Shtukurov kontra Oroszország, 44009/05. sz., ECHR 2008
Shulgin kontra Ukrajna, 29912/05. sz., 2011. december 8.
Simons kontra Belgium (dec.), 71407/10. sz., 2012. augusztus 28.
Skrobol kontra Lengyelország, 44165/98. sz., 2005. szeptember 13.
Smirnova kontra Oroszország, 46133/99. és 48183/99. sz., ECHR 2003-IX
Soldatenko kontra Ukrajna, 2440/07. sz., 2008. október 23.
Solmaz kontra Törökország, 27561/02. sz., 2007. január 16.
Stanev kontra Bulgária [GC], 36760/06. sz., 2012. január 17.
Stašaitis kontra Litvánia, 47679/99. sz., 2002. március 21.
Steel és társai kontra Egyesült Királyság, 1998. szeptember 23., *Reports* 1998-VII
Stephens kontra Málta (1. sz.), 11956/07. sz., 2009. április 21.
Stephens kontra Málta (2. sz.), 33740/06. sz., 2009. április 21.
Stepuleac kontra Moldova, 8207/06. sz., 2007. november 6.
Stoichkov kontra Bulgária, 9808/02. sz., 2005. március 24.

Storck kontra Németország, 61603/00. sz., ECHR 2005-V
Sulaoja kontra Észtország, 55939/00. sz., 2005. február 15.
Suso Musa kontra Málta, 42337/12. sz., 2013. július 23.
Svipsta kontra Lettország, 66820/01. sz., ECHR 2006-III

—T—

Talat Tepe kontra Törökország, 31247/96. sz., 2004. december 21.
Tepe kontra Törökország, 31247/96. sz., 2004. december 21.
Tase kontra Románia, 29761/02. sz., 2008. június 10.
Tiron kontra Románia, 17689/03. sz., 2009. április 7.
Toniolo kontra San Marino és Olaszország, 44853/10. sz., 2012. június 26.
Toshev kontra Bulgária, 56308/00. sz., 2006. augusztus 10.
Toth kontra Ausztria, 1991. december 12., Series A no. 224
Tsirlis és Kouloumpas kontra Görögország, 1997. május 29., *Reports* 1997-III
Țurcan kontra Moldova, 39835/05. sz., 2007. október 23.

—V—

Vachev kontra Bulgária, 42987/98. sz., ECHR 2004-VIII
Van der Leer kontra Hollandia, 1990. február 21., Series A no. 170-A
Van Droogenbroeck kontra Belgium, 1982. június 24., Series A no. 50
Varbanov kontra Bulgária, 31365/96. sz., ECHR 2000-X
Varga kontra Romani, 73957/01. sz., 2008. április 1.
Vasileva kontra Dánia, 52792/99. sz., 2003. szeptember 25.
Vassis és társai kontra Franciaország, 62736/09. sz., 2013. június 27.
Velinov kontra Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság, 16880/08. sz., 2013. szeptember 19.
Violet Burzo kontra Románia, 75109/01. és 12639/02. sz., 2009. június 30.
Voskuil kontra Hollandia, 64752/01. sz., 2007. november 22.
Vrenčev kontra Serbia, 2361/05. sz., 2008. szeptember 23.

—W—

Waite kontra Egyesült Királyság, 53236/99. sz., 2002. december 10.
Wassink kontra Hollandia, 1990. szeptember 27., Series A no. 185-A
Weeks kontra Egyesült Királyság, 1987. március 2., Series A no. 114
Wemhoff kontra Németország, 1968. június 27., Series A no. 7
Willcox és Hurford kontra Egyesült Királyság (dec.). nos. 43759/10. és 43771/12. sz., 2013. január 8.
Winterwerp kontra Hollandia, 1979. október 24., Series A no. 33
Witold Litwa kontra Lengyelország, 26629/95. sz., ECHR 2000-III
Włoch kontra Lengyelország, 27785/95. sz., ECHR 2000-XI
Włoch kontra Lengyelország (2. sz.), 33475/08. sz., 2011. május 10.

—X—

X. kontra Ausztria, 8278/78. sz., a Bizottság 1979. december 13-i határozata, DR 18
X. kontra Belgium, 4741/71. sz., a Bizottság 1973. április 2-i határozat
X. kontra Finnország, 34806/04. sz., ECHR 2012
X. kontra Németország, 1322/62. sz., a Bizottság 1963. december 14-i határozata
X. kontra Németország, 6659/74. sz., a Bizottság 1975. december 10-i határozata

X. kontra Németország, 8098/77. sz., a Bizottság 1978. december 13-i határozata, DR 16
X. kontra Svájc, 8500/79. sz., a Bizottság 1979. december 14-i határozata, DR 18
X. kontra Svájc, 9012/80. sz., a Bizottság 1980. december 9-i határozata, DR 25
X. kontra Egyesült Királyság, 6998/75. sz., a Bizottság 1980. július 16-i jelentése
X kontra Egyesült Királyság, 1981. november 5., Series A no. 46

—**Y**—**Z**—

Yankov kontra Bulgária, 39084/97. sz., ECHR 2003-XII
Yefimenko kontra Oroszország, 152/04. sz., 2013. február 12.
Yoh-Ekale Mwanje kontra Belgium, 10486/10. sz., 2011. december 20.
Z.H. kontra Magyarország, 28973/11. sz., 2012. november 8.